

La diversitat a les comunitats energètiques a Barcelona:

DIAGNOSI I REPTES

coòpolis

Autoria:

Alejandra Durán Castellanos

CICrA Justícia Ambiental

Suport en la recerca i revisió:

Jaume Pujolràs Pomés, *CICrA Justícia Ambiental*

Beatriz Felipe Pérez, *CICrA Justícia Ambiental*

Gaia D'Elia, *BATEC-Pol Cooperatiu per a la transició energètica*

Disseny i maquetació:

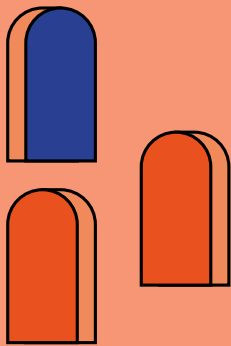
La Pera comunicació

Data de publicació:

Octubre, 2024

El contingut d'aquest document és responsabilitat exclusiva dels seus autors i de l'organització promotora i no reflecteix necessàriament l'opinió del seu finançador.

Índex

1.	Introducció	5
2.	Metodologia	6
3.	Punt de partida	7
3.1.	Les comunitats energètiques impulsades des de l'ESS	7
3.2.	La complexitat del concepte diversitat	7
3.3.	Abast i fonts d'informació	9
4.	Comunitats energètiques: per què i per a què?	11
4.1.	Energia i comunitat.....	18
4.1.1.	Comunitat energètica.....	18
4.1.2.	Entorn de la comunitat	23
4.1.3.	Relació de les Comunitats Energètiques amb l'administració pública.....	24
4.2.	Aliances i participació...per a qui?	26
4.2.1.	Detecció de barreres principals	28
4.2.2.	El paper de l'agència de l'energia de barcelona	29
5.	Reptes	30
6.	Propostes i conclusions	32
6.1.	Conclusions.....	37
7.	Bibliografia.....	39

1. Introducció

Aquest document s'emmarca en una de les línies d'actuació de Coopolis, l'Ateneu Cooperatiu de Barcelona -Coòpolis- amb la mirada posada en el sector de l'Economia Social i Solidària (ESS), les economies comunitàries i l'energia. Dins de les diferents línies d'actuació de promoció del cooperativisme en l'àmbit de l'energia, les comunitats energètiques és una de les línies de treball principals que, tot i ser relativament nova, es relaciona amb altres línies sectorials, com per exemple l'habitatge cooperatiu, les migracions o l'antiracisme.

La **diversitat i la interseccionalitat** són dos aspectes encara no molt treballats - o abordats de manera molt incipient- al si de les comunitats energètiques en general, i en particular a Barcelona. Es tracta d'una matèria que sovint queda en l'últim lloc de les prioritats a l'hora de posar en marxa estratègies ciutadanes per a la transició energètica. Tot i això que en aquest àmbit ja existeixen algunes referències d'interès, gràcies a la feina de la Xarxa per la Sobirania Energètica (Xse)¹, l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE) o processos en marxa actualment en altres territoris, com el que s'està portant a terme des de la cooperativa Fites, en el marc del projecte de Som Comunitats, liderat per Som Energia i a través del qual s'ha fet un acompanyament a la comunitat energètica Taradell Sostenible². En el cas de l'habitatge cooperatiu l'any 2022 La Dinamo Fundació va publicar l'informe "Inclusivitat de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: diagnosi, reptes i propostes" el qual va oferir una primera radiografia sobre les dinàmiques de gènere existents al sector i va demostrar l'existència d'una elevada percepció (80%) sobre desigualtats en general, sent les més destacades aquelles que tenen a veure amb motius econòmics, seguides per motius d'origen i/o situació administrativa, per diversitat funcional i, finalment, per motius de gènere.

En aquest sentit, l'objectiu d'aquest document és fer una prospecció inicial sobre **aquestes dues qüestions al si de les comunitats energètiques a Barcelona**, poder incidir sobre aquests des de

la seva creació i fer propostes que garanteixin una participació efectiva dels seus membres. Atenent a l'objectiu general abans esmentat, sorgeixen dos objectius específics. Primer, recollir les **necessitats i mancances** identificades per les comunitats energètiques a Barcelona en relació amb la diversitat i la interseccionalitat³. Segon, detectar quins són els **reptes que es troben les comunitats energètiques (CEs) en el seu context**, amb quines avantatges i inconvenients es troben i, sobretot, quines són les propostes que estan florint al si de les CEs per abordar aquestes mancances, necessitats i oportunitats detectades.

Per tal de poder fer una primera aproximació curiosa, la recerca ha iniciat amb un recull de preguntes inicials que han permès identificar les motivacions individuals i col·lectives que travessen a les persones que participen en comunitats energètiques a la ciutat, així com amb aquells espais i aliances que han acompanyat el procés de cadascuna de les iniciatives identificades en aquest estudi. Totes elles han permès i/o facilitat, d'una o altra manera, la promoció del diàleg i/o el debat (en el seu cas) sobre la diversitat i la interseccionalitat. Així, es volen traslladar algunes de les reflexions i aprenentatges sorgits del sector que permetin contribuir al debat col·lectiu del model de comunitats energètiques a la ciutat.

El document s'estructura en **quatre grans apartats**: primer, l'explicació de la metodologia emprada, els objectius i l'abast del treball; segon un apartat específic on es presenten algunes característiques comparades de les comunitats energètiques identificades, així com una referència particular a les dinàmiques de participació i la pobresa energètica; en tercer lloc, un apartat específic sobre alguns dels reptes identificats al llarg del procés; i, finalment, un apartat de propostes i conclusions amb les idees clau sorgides del procés de diàleg i interacció amb les comunitats energètiques.

¹ Així, per exemple, la Xse a l'informe "Comunitats energètiques locals (CELS). Ciutadania organitzada per la sobirania energètica" considera la diversitat de les persones com una peça clau en la resiliència de les comunitats energètiques.

² Si voleu conèixer més sobre aquest procés podeu accedir a més informació a través d'aquest enllaç <https://x.com/SomComunitats/status/1848285489276629400>

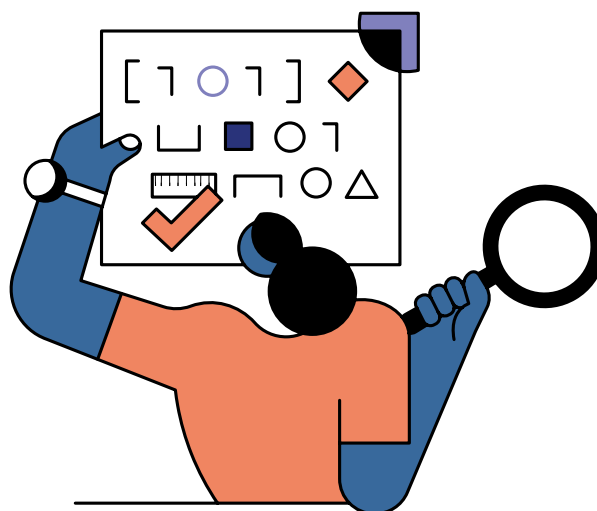
³ Parlem de Barcelona ciutat, però l'àmbit d'actuació d'algunes de les comunitats energètiques amb les quals hem pogut parlar abarquen altres municipis degut a la seva organització i aliances establertes.

2. Metodologia

El contingut essencial d'aquest informe ha estat possible, principalment, gràcies a la **recerca empírica** portada a terme per part de l'equip de CICrA Justícia Ambiental i el seguiment i suport de l'equip de Batec, Pol Cooperatiu per a la Transició Energètica.

També ha servit de referència l'informe publicat per CICrA l'any 2023 "Comunitats energètiques a Barcelona. Radiografia d'una realitat emergent i reptes jurídics"⁴ així com la feina conjunta i coordinada d'entitats i organitzacions a Barcelona en el marc de la recentment creada **xarxa de comunitats energètiques**, on també hi participa la Federació d'Associacions Veïnals de Barcelona (FAVB).

Els punts que aborda aquest document es basen en temes identificats prèviament i sobre els quals s'han volgut indagar amb les Comunitats Energètiques existents a Barcelona, en considerar que tenen (o poden tenir) rellevància quan es fa referència al grau de diversitat de les comunitats energètiques. S'ha tingut l'oportunitat de dialogar directament amb algunes persones membres de les CE que hi participen activament, així com també amb algunes actores clau en la matèria. Totes elles han permès ampliar la mirada d'aquest estudi, essent especialment rellevants les entrevistes semiestructurades realitzades a membres de la majoria de comunitats energètiques identificades i altres actores clau⁵. La seva experiència és, per tant, el cor d'aquest estudi inicial, el qual s'ha complementat amb informes i documents elaborats per les pròpies comunitats energètiques i amb materials de referència a disposició sobre la temàtica.

Enfocar-nos en la diversitat i interseccionalitat ens ha permès **fer-nos altres preguntes** que tenen molt a veure a com fer possible espais diversos a les comunitats energètiques: qui conforma i com es conformen els espais de participació, com es relacionen amb el seu entorn i quines són les aliances que fan possible la seva existència, entre d'altres.

⁴ Document disponible a <https://www.cicra.coop/wp-content/uploads/2023/10/CE-CICRA.pdf>

⁵ Es tracta d'informació i reflexions fetes per persones individuals que no representen la opinió de la comunitat energètica en el seu conjunt.

3. Punt de partida

3.1 Les comunitats energètiques impulsades des de l'ESS

Les comunitats energètiques (Ces) són una eina de transició ecosocial, amb fort arrelament social i comunitari. Formades per un grup de persones físiques i/o jurídiques, van **més enllà de l'autoconsum col·lectiu**. Es caracteritzen per 1) vincular-se a la realitat del seu entorn i del context local on opera 2) establir mecanismes de participació oberta i voluntària dels seus membres 3) garantir la igualtat en la presa de decisions (una persona, un vot) de les persones i entitats implicades i 4) disposar d'autonomia i independència respecte actors externs que actuin com a inversors o entitats que participin a la proposta⁶.

Així doncs, es tracta d'**iniciatives socials i comunitàries** actualment en marxa a diferents entorns, moltes d'elles amb **forts vincles amb els principis i pràctiques de l'Economia Social i Solidària (ESS)**⁷, i en la seva majoria constituïdes -o en procés de

constitució- sota el paraigua jurídic de cooperativa de consumidors i usuàries o d'associació.

En el marc d'aquest estudi s'ha tingut l'oportunitat d'entrevistar un total de 7 comunitats energètiques radicades a la ciutat de Barcelona. La majoria es troben en un estadi avançat pel que fa al seu procés de constitució i posada en marxa - com la CE La Bordeta, CE Guinardó, CE Bon Pastor, CE Poblenou, CE Som Barcelonès, CE Poble Sec- excepte el cas de la CE Nou Barris la qual si bé ja ha iniciat el procés de constitució formal està a l'espera de rebre resposta per part de l'administració. Totes elles mantenen un rol actiu en la dinamització comunitària i estan decidides a consolidar el seu procés però només algunes - CE La Bordeta, CE Guinardó i CE Bon Pastor- disposen de les primeres instal·lacions fotovoltaïques o de cobertes on ja poden preveure la producció i estalvi d'energia de manera comunitària.

3.2 La complexitat del concepte diversitat

En termes generals, aquest document entén per "**diversitat**" com a l'existència d'una varietat, diferència i distinció de persones que participen i interactuen en un mateix espai i van més enllà. Sabem que el "graú" d'aquesta diversitat a les CE no es pot determinar únicament a través d'entrevistes, però sí permet disposar d'un primer mapatge, una aproximació inicial que reflecteixi la composició i funcionament de les estructures que conformen les CE a Barcelona i l'existència (o no) de mesures o pràctiques que eventualment facin front a les desigualtats identificades. En aquest sentit, aquest estudi ha tingut en consideració les anomenades "pràctiques interseccionals" és a dir, aquelles eines que permeten atallar la **perspectiva o mirada interseccional** a cada realitat i per tant identificar de quina manera aspectes com el gènere, l'ètnia, la classe, la nacionalitat, l'orientació sexual, entre d'altres, es relacionen al ser elements que integren la identitat de cada subjecte que forma part d'una comunitat. La perspectiva interseccional és, en definitiva, aquella que

entén que és precís tenir en compte la diversitat que travessa cada subjecte (i col·lectiu o comunitat) per tal de fer visibles, explicar i entendre les relacions i intercanvis que es deriven de privilegis i que alhora poden generar opressions que es transformin en violència⁸.

Per aquest motiu, el punt de partida són principalment les **percepcions de les persones que hi participen a les comunitats energètiques**: les seves impressions, opinions i dubtes, així com els temes que estan treballant o que volen o poden reflexionar col·lectivament i debatre. Aquest document també té en compte les aliances existents en el procés de creació de les CE, així com les les angoixes i expectatives que floreixen en aquests espais que tenen la vocació i l'ànim de ser transformadors. En aquest sentit, ens preguntem si la diversitat i les pràctiques interseccionals són aspectes presents, treballades o si més no pensades al si de les CE i quins elements del seu entorn hi juguen un paper rellevant.

⁶ A la Guia "Comunitat energètiques a Barcelona. Radiografia d'una realitat emergent i reptes jurídics" parlem més dels principis operatius que guien tota comunitat energètica.

⁷ Principis entre els quals posar les persones al centre i organitzar-se de manera democràtica i igualitària.

⁸ Per més informació: <https://afrofeminas.com/2024/07/19/de-que-hablamos-cuando-nos-referimos-a-la-interseccionalidad/>

Per poder respondre als objectius de l'estudi s'han formulat algunes preguntes inicials i comunes⁹ a totes les persones entrevistades:

Quins són els objectius de la comunitat energètica en general i, en particular, quines són les **motivacions individuals i col·lectives** per participar en projectes comunitaris de producció i consum d'energia.

Quines **facilitats i dificultats en l'accés a una comunitat energètica** s'identifiquen o, si més no, es comencen a intuir en l'espai que conforma la comunitat energètica.

En quin grau es detecta que exist-eixen o poden existir situacions de **discriminació o desigualtat en l'accés a una comunitat energètica** per raó de gènere, capacitat econòmica, procedència, entre d'altres. I, en aquest sentit, quins són els **reptes** identificats que afronten les comunitats energètiques a Barcelona quan parlem de diversitat i interseccionalitat.

Quines mesures i compromisos (formals o informals) o reflexions existeixen amb l'existència o potencial existència de situacions de **desigualtat** en l'accés a les comunitats energètiques.

⁹ Algunes d'aquestes preguntes s'inspiren en el document "Com podem incorporar la mirada interseccional als nostres projectes" (2023) elaborat pel Cercle d'Economies Feministes de Coòpolis disponible en aquest enllaç: <https://www.bcn.coop/wp-content/uploads/2023/05/Com-podem-incorporar-la-mirada-interseccional-als-nostres-projectes.pdf>

3.3 Abast i fonts d'informació

Les qüestions formulades al punt anterior han servit per **actualitzar el mapa de comunitats energètiques** existents a Barcelona ja constituïdes o en procés de constitució que es veurà a l'apartat següent. Aquesta actualització s'ha pogut fer gràcies a les entrevistes realitzades i a **informes previs vinculats a la matèria** com el ja esmentat estudi publicat per CICrA l'any 2023, l'informe "Definició i desenvolupament de la Comunitat Energètica Local (CEL) de La Bordeta a Can Batlló Barcelona", l'estudi "Terrats. Patrimoni comunitari nucli de les comunitats energètiques" o el document elaborat per FGC Advocats relatiu a la forma jurídica més adient per a constituir les comunitats energètiques, tots ells liderats des del Batec, Pol Cooperatiu per a la transició energètica.

S'han realitzat un total de 9 entrevistes semiestructurades durant els mesos de maig, juny i juliol de 2024. Algunes entrevistes s'han realitzat de manera presencial i altres han estat virtuals i en tots els casos han estat gravades i transcrites -amb l'autorització prèvia de les persones interessades- amb una durada d'entre 30 minuts i una hora.

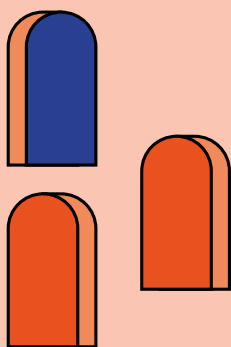
Comunitats energètiques consultades sobre les quals s'han obtingut dades qualitatives derivades de les entrevistes realitzades tant a sòcies com a treballadores de les 7 comunitats energètiques d'estudi: Guinardó, Poblesec, La Bordeta, Nou Barris, Bon Pastor, Poblenou i Som Barcelonès. Quatre de les persones entrevistades tenen un vincle laboral amb la CELB, dos són sòcies amb vincles laborals amb la CE, i una darrera és sòcia i membre del consell rector de la seva CE. De les entrevistades, 4 són dones, 4 han nascut fora de l'estat espanyol, dos d'elles fora de la UE. La gran majoria estan vinculades al projecte a través d'altres iniciatives del barri (CooperaSec, Comunalitat de Nou Barris, projectes comunitaris del Bon Pastor com la comunalitat ProperESS o l'AVV del Poblenou).

Aquest document beu principalment de les **entrevistes realitzades durant els mesos de maig, juny i juliol de 2024**, les reflexions i debats identificats a les **trobades de comunitats energètiques a Barcelona** durant els anys 2023 i 2024 i l'acompanyament de l'equip de Batec. També s'han fet servir fonts quantitatives procedents de **documents elaborats per les pròpies comunitats energètiques** com els estatuts i, en alguns casos, els reglaments de règim intern provisionals o definitius a disposició i les respostes d'un formulari que han contestat les persones de les 7 CE que han estat entrevistades. No ha estat possible accedir a dades desagregades de les sòcies i de la seva participació, per exemple, d'hommes i dones, però sí s'ha disposat d'informació

preliminar arrel de les entrevistes i enquestes realitzades a les persones prèviament entrevistades.

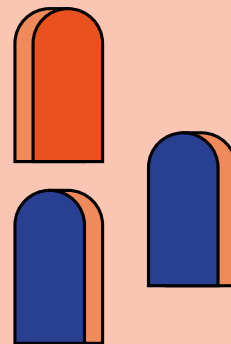
El criteri que s'ha seguit per entrevistar a aquestes CEs ha estat, en primer lloc, haver estat comunitats energètiques ja identificades a l'informe elaborat per CICrA l'any 2023 i, en segon lloc, la participació periòdica a les trobades sobre comunitats energètiques dinamitzades per Coopolis i la FAVB durant l'any 2023 i part del 2024.

Ara bé, **a la ciutat de Barcelona existeixen altres CEs en procés de creació** entre les quals destaquen "El Sol del Nord" al barri de Gràcia, una possible comunitat energètica impulsada des de l'Associació de veïns i veïnes del Clot-Camp de l'Arpa i, finalment, una possible comunitat energètica al barri del Raval. En el marc d'aquest estudi s'ha pogut realitzar dues entrevistes a persones implicades a les dues primeres iniciatives les quals, tot i trobar-se encara en un moment molt incipient, actualment treballen per consolidar el seu espai associatiu intern i per generar espais d'enxarxament amb el seu entorn.

La CE “El Sol del Nord” va iniciar el seu procés l’any 2023. El projecte de creació de CE s’està consolidant entorn de l’associació sociocultural i esportiva Lluïsos de Gràcia i inicia a través de la reforma de la seva pista poliesportiva, en particular de la voluntat de la junta de l’associació d’instalar plaques solars a la coberta. A l’espera de que arribi l’esperada reforma de la coberta aquesta CE ha decidit començar a treballar amb el veïnat i entitats amigues - i de la mà de Civic Energy- el concepte de “comunitat” i així com els reptes socials, tècnics i societaris que implica esdevenir una comunitat energètica. Aquesta iniciativa està sent impulsada actualment per un grup motor conformat per cinc persones entre les quals membres de l’equip tècnic i de la junta directiva de l’associació.

Pel que fa el Clot-Camp de l’Arpa el seu procés inicia l’any 2024, moment en el qual el veïnat s’ha organitzat a través d’un grup motor, conformat actualment per set persones. El grup ha mantingut algunes converses amb l’Ajuntament de Barcelona per tal de poder accedir a la coberta de l’antiga Fàbrica de Paraigües -futura seu de l’Escola Gaia- i també s’estan valorant altres opcions pel que fa a cobertes públiques. En relació amb les cobertes privades, la CE està explorant algunes possibilitats (centre comercial, gimnasos, empreses) del seu entorn.

A banda de les trobades i entrevistes amb membres de comunitats energètiques - principalment amb sòcies i persones implicades activament a grups motors que compten amb la mirada històrica a la CE- també s’ha **dialogat amb persones i entitats coneixedores de la realitat de les comunitats energètiques des de diversos enfocaments**: membres de l’Agència de l’Energia de Barcelona, i equips i organitzacions que han treballat temàtiques similars en contextos diferents, com la cooperativa Fites, Som Energia i Som Comunitats. Les seves percepcions sobre la temàtica han permès enriquir les entrevistes i disposar de referències existents en altres indrets a Catalunya.

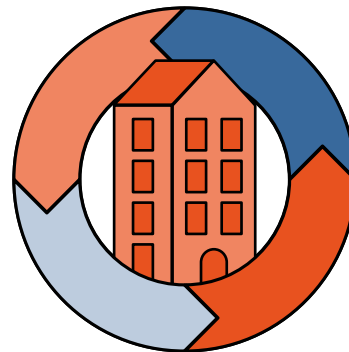
Així doncs, aquest diagnòstic és un primer tanteig que mapeja l’estat actual de les comunitats energètiques a Barcelona pel que fa al seu grau de diversitat i adopció de pràctiques interseccionals, el rol que tenen els grups motors i les comissions de treball, així com també el context

polític, econòmic i social -canviant i en constant evolució- en què desenvolupen els seus objectius i fan front a les seves necessitats. Atenent a que la majoria de les CEs encara es troben en un estadi molt inicial, aquest estudi vol arribar a unes primeres conclusions, orientacions i propostes que contribueixin a avançar cap a una ciutat amb un ecosistema de comunitats energètiques més diverses.

4. Comunitats energètiques: per què i per a què?

En el moment de consultar amb les persones entrevistades sobre quins són els **objectius de la comunitat energètica on participen**, sovint sorgeixen elements comuns i compartits que posen en relleu la importància de (1) generar espais **d'associació, suport mutu i aliança** amb altres entitats del seu entorn (2) treballar per a assolir i impulsar projectes reals de **democratització de l'energia i de sobirania energètica** als barris per tal de desvincular-se, en la mesura del possible, de les grans empreses energètiques, mitjançant experiències i recursos compartits, desenvolupar projectes d'eficiència energètica i treballar en la millora d'hàbits energètics (3) **fer front a la pobresa energètica** -element que es veurà a l'apartat 3.2- i aconseguir que l'energia sigui accessible per a tothom i, en alguns casos, (4) aconseguir la seva **primera instal·lació** de generació renovable i distribuïda, o bé aconseguir una coberta o teulada on fer possible aquesta instal·lació.

Alguns dels objectius esmentats a les entrevistes també **corresponen amb allò establert als estatuts d'algunes de les comunitats energètiques consultades**. Així, per exemple els estatuts de la cooperativa cultural Rocaguinarda (cooperativa matriu de la CE Guinardó) incorporen com a un dels objectes socials satisfer les necessitats energètiques de les persones sòcies consumidores i les seves famílies "amb la finalitat última d'aconseguir un model energètic més sostenible socialment, econòmicament i mediambientalment, contribuint a la Transició Energètica"; la CE La Bordeta remarca com a finalitat contribuir a la Transició Ecosocial "en particular en l'àmbit energètic, amb els valors de l'economia social i solidària" és a dir aquella que faci possible "disposar d'un model de consum d'energia eficient basat fonamentalment en l'ús de recursos energètics renovables".

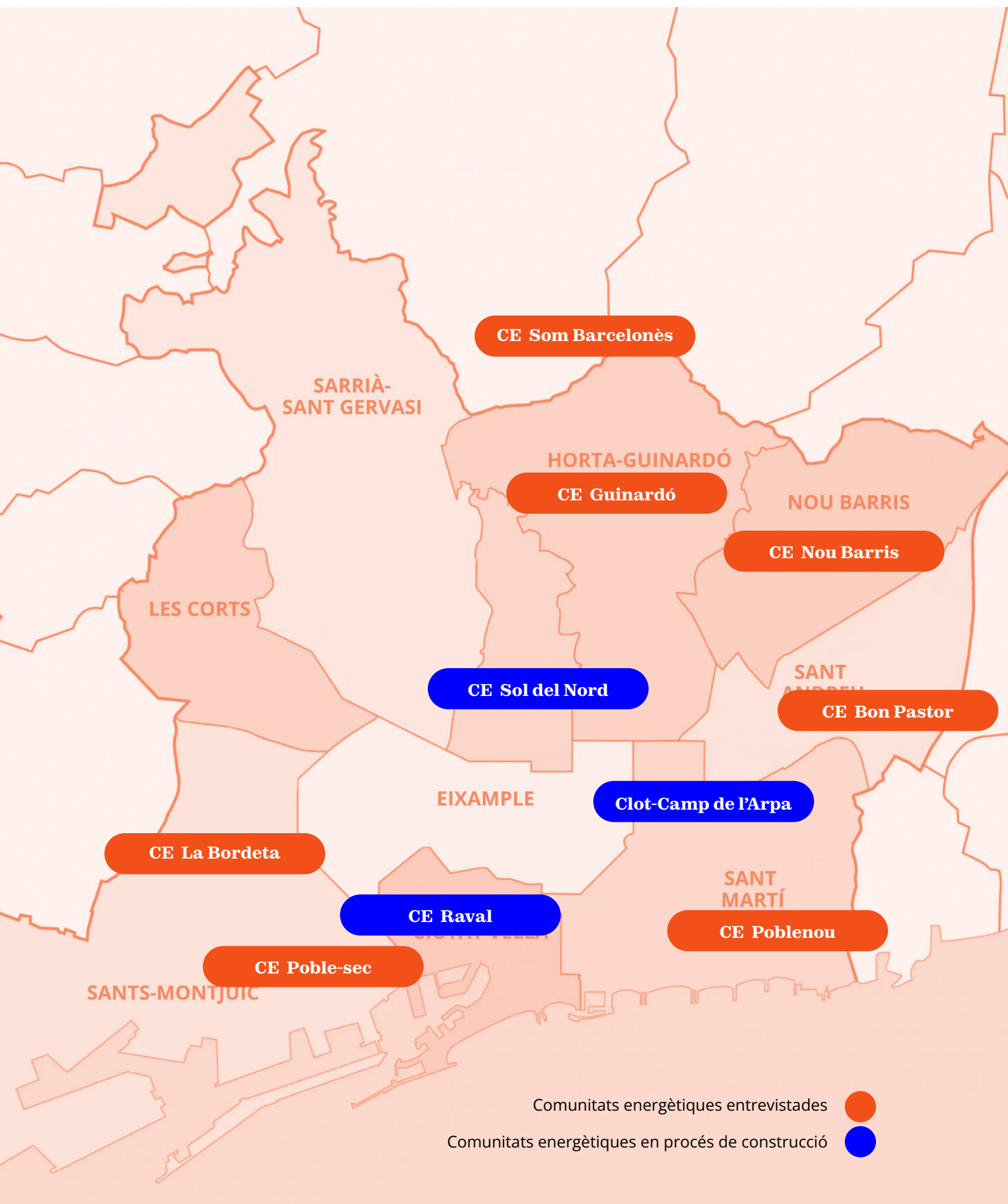

Tot i que en l'actualitat la **CE La Bordeta** treballa sobre tot en l'àmbit energètic, les entrevistades manifesten que aquesta CE neix en un marc més ampli on es treballa en tant que "comunitat de Recursos" i amb la intenció d'abordar altres vectors com l'aigua, els residus o l'alimentació, sempre posant la persona usuària al centre.

Per la seva banda, la **CE Som Barcelonès** destaca que l'empoderament ciutadà és possible a través de la participació de la cooperativa i de les seves sòcies en aquest procés de transició energètica "on les persones sòcies consumidores, passen a situar-se com a protagonistes centrals d'aquest nou model energètic".

Els estatuts de la **CE de Poble-sec** fan èmfasi en la promoció de l'economia social i solidària i l'enfortiment dels vincles veïnals de comunitat i els de la **CE de Poble Nou** incorporen com una de les activitats clau a desenvolupar els fins de l'associació dur a terme jornades, tallers "i tot tipus d'activitats formatives per l'empoderament de la ciutadania, l'increment de la seva cultura energètica i la reducció de la pobresa energètica".

La **CE de Bon Pastor**, per la seva banda, estableix com un dels seus fins combatre la pobresa energètica, fomentar la formació i informació en transició energètica i "reforçar els vincles socials i comunitaris, l'arrelament territorial (...) així com activitats d'economia comunitària com a resposta col·lectiva de resolució de necessitats compartides".

MAPEIG ACTUALITZAT SOBRE L'ESTAT ACTUAL DE LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES ENTREVISTADES:

	CE Guinardó	CE Poble-sec	CE Som Barcelonès	CE La Bordeta
Forma jurídica	Cooperativa de consumidores i usuàries sense ànim de lucre ¹⁰	Associació (actualment en trànsit a cooperativa)	Cooperativa de consumidores i usuàries sense ànim de lucre	Cooperativa de consumidores i usuàries sense ànim de lucre
Observacions				
Inici del procés	2019	2020	2022	2021
Generació fotovoltaica	Coberta del Casal de Joves Girapells	En recerca de coberta dins el perímetre dels barris de Poble-sec, Raval i Sant Antoni	En recerca de coberta i de moment cap identificada	Coberta de les cooperatives d'habitatge La Borda, La Diversa i dos edificis industrials
Aportació inicial per esdevenir sòcia	9€ ¹¹	No s'ha definit encara	50€	100€
Aliances amb actors clau al barri	Cooperativa Rocaguinarda, Casal de Joves Girapells; districte Horta Guinardó, Eco-rocaguinarda	Ateneu cooperatiu La Base, Energetix, CooperaSec, Batec, grups d'autoconsum del barri	Som Energia, Espai cooperatiu Rocaguinarda	Economat social, cooperatives d'habitatge (La Borda, La Diversa), Lleialtat Santsenca, Aliança contra la Pobresa Energètica
Domicili social	Espai cooperatiu del Guinardó (Local). C/ Xiprer nº 2, baixos.	Carrer Blai nº 34	Carrer Casp nº 43	Carrer de la Constitució nº 85, baixos.
Contacte (web i xxss)	https://rocaguinarda.org/comunitat-energetica/	No tenen lloc web	https://somcebarcelones.cat/	https://comunitatbordeta.batec.coop/
	https://x.com/rocaguinarda	https://www.instagram.com/energetix_ps/	https://x.com/EnergeticaSom	https://x.com/cebordeta
Reglament de règim intern (RRII)	RRII consolidats de la Cooperativa cultural Rocaguinarda	En procés de redacció	En procés de redacció	RRII aprovat

¹⁰ La CE Guinardó és un dels Grups d'Autoconsum Cooperatiu (GAC) previstos als estatuts de la cooperativa cultural Rocaguinarda SCCL. El Grup d'autoconsum energètic pren la denominació de "Comunitat Energètica del Guinardó" i el seu règim es detalla al RRII de la cooperativa cultural Rocaguinarda SCCL.

¹¹ Quota aproximada, ja que es demana ser sòcia de Rocaguinarda (30€/any i 9€ de capital social) i una inversió inicial en funció de la potència assignada.

	CE Nou Barris	CE Bon Pastor	CE Poblenou
Forma jurídica	Associació	Associació (valorant la constitució de cooperativa) 12	Associació
Observacions		Tot i que diverses persones i entitats del barri de Bon Pastor des de fa anys treballen per avançar en temes relacionats amb l'eficiència i l'estalvi energètic. Es treballa de forma activa des de l'any 2014.	
Inici del procés	2023-2024	2022	2019
Generació fotovoltaica	En recerca de coberta	Habitatge públic propietat de l'IMHAB ¹³ i amb propietaris particulars	Teulada pública de l'Institut Quatre Cantons
Aportació inicial per esdevenir sòcia	No s'ha explicitat encara, però la idea és que vagi dels 10€ als 50€. Quedarà reflectida en el futur RRI	100€	50€
Aliances amb actors clau al barri	Civic Energy ¹⁴ i Comunalitat Urbana de Nou Barris; cooperativa de consum "Userda 9"; associació de veïnes del barri de la Prosperitat	Associació de veïnes i veïns del Bon Pastor; Cooperativa La Fàbrica@; Batec (SEBA i Azimut 360)	Associació de veïns i veïnes del Poblenou; Institut Quatre Cantons; cooperativa de consum Estèvia de Poblenou
Domicili social	Carrer Badosa n° 35-37, baixos (Cooperativa de Consum Userda 9)	Plaça de Robert Gerhard, 3	IES Quatre Cantons. Camí Antic de València n° 37-39
Contacte (web i xxss)	https://noubarris.info/nou-barris/2024/04/sengega-una-comunitat-energetica-a-nou-barris/	https://fembonpastor.cat/equipaments-i-serveis/associacio-comunitat-energetica-del-bon-pastor/	No tenen lloc web
	No tenen Xxss	No tenen Xxss	https://x.com/CE_CEP9
Reglament de règim intern (RRII)	No tenen	No tenen. A l'espera d'evolució de la CE i possible transformació en cooperativa	No tenen

¹² L'opció que es preveu és constituir una nova cooperativa i mantenir l'associació.

¹³ Institut Municipal de l'Habitatge

¹⁴ Cooperativa de segon grau conformada per Azimut 360, La Mirada i Aiguasol.

En relació amb el ja esmentat informe de CICrA (2023) en aquest mapeig actualitzat s'afegeix informació relativa a la CE de Nou Barris ¹⁵, es complementen i s'afegeixen algunes de les **aliances clau** per a les CEs entrevistades que no havien estat identificades a l'informe anterior. Quant als **documents de constitució** en aquesta ocasió s'ha pogut accedir al contingut de tots els estatuts. Pel que fa el **reglament de règim intern** com a novetat la **CE La Bordeta** és la primera que disposa d'un document propi ja redactat i aprovat per l'Assemblea General (2024). La CE Guinardó ja té a disposició el reglament de la cooperativa cultural amb la qual es vincula en tant que grup d'autoconsum energètic. La resta de CEs -Som Barcelonès, Poble-sec, Bon Pastor i Poblenou- es troben en diferents fases pel que fa a la seva redacció.

Per altra banda, les fites identificades als estatuts solen correspondre **amb les prioritats actuals de les CEs**: (1) **l'autoabastiment d'energia** descentralitzada i fora del model que ofereixen les grans empreses energètiques (2) **la cobertura d'energia a totes les membres de la CE**, garantint especialment l'accés i cobertura de necessitats bàsiques a les usuàries vulnerabilitzades (3) el foment d'**eines pedagògiques d'empoderament energètic** (tallers i sessions informatives¹⁶) que permetin arribar a més persones.

En el cas de Bon Pastor i Som Barcelonès es destaquen també com a necessitats prioritàries l'accés a cobertes de fàbriques ubicades a polígons i la potencial col·laboració que es pot generar amb el sector empresarial. Des de Som Barcelonès i Poble-sec s'assenyala la dificultat d'accedir a cobertes que siguin disponibles a la ciutat.

Ara bé, aquestes prioritats contrasten amb les necessitats actuals que **necessiten cobrir les CEs entrevistades**, aspectes a la pràctica imprescindibles per poder fer realitat aquelles prioritats i, en definitiva, els objectius i la raó de ser de les CEs:

- * Pel que fa a la primera prioritat, **autoabastiment d'energia**, les entrevistades identifiquen com a necessitat poder **accedir a una coberta** on poder instal·lar plaques FV i disposar d'**acompanyament jurídic-tècnic** per superar els esculls de la normativa actuals així com explorar alternatives.
- * Pel que fa a la segona prioritat, **cobertura als membres** -amb especial atenció a les usuàries vulnerabilitzades- es manifesta la necessitat de comptar amb la presència de perfils que tinguin experiència en l'**àmbit de la dinamització comunitària** els quals puguin interpellar a sectors de la població que normalment no s'apropen a la CE; en un dels casos s'identifica com

a necessitat particular poder disposar d'una **diagnosi sobre el context del barri on opera la CE per poder abordar millor les temàtiques socials** i el context amb el qual es relaciona el projecte (CE La Bordeta).

- * Finalment, s'identifiquen algunes **necessitats més transversals** però imprescindibles per abordar les tres grans prioritats abans esmentades: primer, s'identifica clarament una **necessitat econòmica** que permeti contractar o vehicular el suport d'alguns dels perfils abans esmentats que acompanyin a la CE en les seves necessitats més immediates; segon, potenciar la **força voluntària** del grup motor (GM) de la CE amb la certesa que no és l'únic element que garanteix la viabilitat d'una CE; tercer, en els casos on l'accés a la coberta i la instal·lació ja està més o menys solventat (CE Bon Pastor, CE Poblenou) promoure **campanyes comunicatives per a la captació** de noves sòcies.

¹⁵ Els estatuts de la CE Nou Barris actualment és pendent de validació per part de l'administració competent.

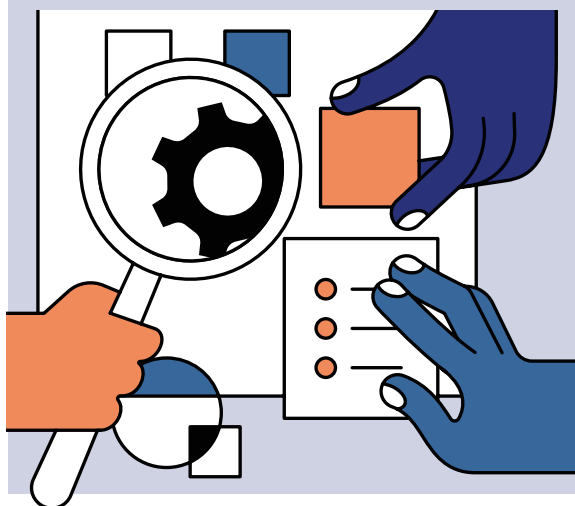
¹⁶ Per exemple, pel que fa als tallers d'energia, aquests poden tractar sobre temes jurídics però traduïts a un llenguatge comprensible, seleccionant la informació bàsica.

En relació amb els objectius i necessitats prioritzades, les entrevistes identifiquen alguns canvis destacats des de l'inici del procés de la CE a la qual pertanyen i que poden contribuir o no la consecució dels objectius i l'assoliment de les necessitats prioritzades.

Entre els **elements identificats que promouen el creixement i consolidació de la CE es troba:**

2

l'accés al coneixement o ús d'eines i plataformes de gestió interna de comunitats energètiques, identificat com un factor que pot motivar la implicació i presència de persones a la comunitat energètica.

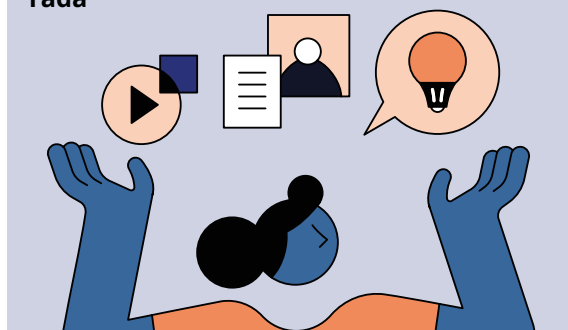

Per exemple, la **CE La Bordeta** considera que és positiu facilitar informació diversa als espais i trobades periòdiques. Si bé aquest aspecte no ha representat un augment o disminució (en termes quantitatius) de les persones membres, sí es considera que ha contribuït a la millora qualitativa dels espais d'intercanvi¹⁷.

Altres CEs com **Bon Pastor** consideren que **generar llaços de confiança** entre les seves membres és un factor clau pel desenvolupament social d'una CE. A través d'explicacions senzilles, clares i realistes des de l'inici del procés així com l'oferiment a les persones interessades d'un servei d'informació permanent i de proximitat, tenint en compte el temps i la disponibilitat que aquestes poden assumir¹⁸.

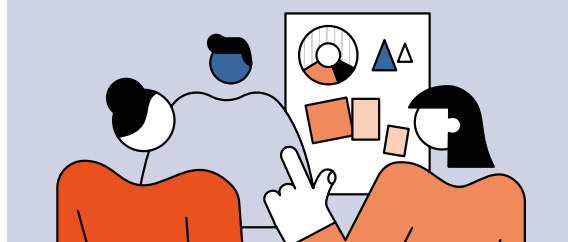
1

l'accés a recursos econòmics que permetin contractar a una persona alliberada

3

Finalment el tipus d'informació i temes abordats a les trobades i espais periòdics de les comunitats energètiques.

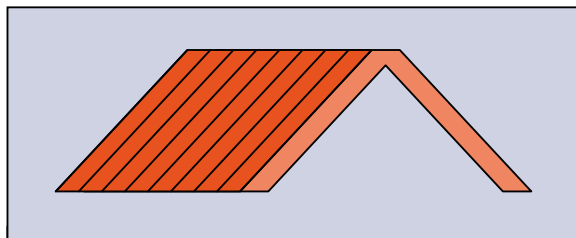

Per la seva banda, la **CE Nou Barris**, comenta que a mesura que s'ha anat avançant en el procés, les persones participants han començat a concretar i aterrar les propostes a la realitat de la CE. Es considera que aquest fet ha pogut facilitar l'augment de la participació, ja que l'energia és un tema força desconegut sobre el qual sovint la gent encara no s'atreveix encara a compartir la seva opinió i, poder aterrar propostes a les vides de les persones pot facilitar la seva implicació.

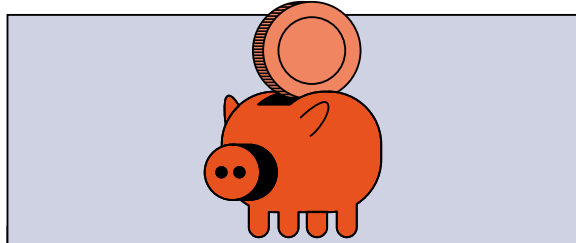
¹⁷ En particular, les trobades mensuals han facilitat la creació de grups de treball dins la CE, com per exemple el grup de treball sobre drets energètics o de noves sòcies.

¹⁸ Informe "Terrats. Patrimoni comunitari nucli de les comunitats energètiques", p.22.

Els **elements identificats que dificulten la consolidació de la comunitat energètica** i fins i tot generen desmotivació i sortida de les sòcies actives a la comunitat energètica son:

en alguns casos amb el fet de no aconseguir accedir a una coberta o teulada on poder iniciar la instal·lació i, per tant, d'activar la generació

la manca d'accés a recursos econòmics mínims que permetin la presència d'una persona contractada que pugui dedicar hores de dinamització social als membres de la comunitat energètica i d'impuls de projectes que permetin mantenir l'estructura base o fins i tot augmentar recursos econòmics¹⁹.

Tal i com es veurà més endavant, aquesta evolució continua de la pròpia base social apunta a alguns dels principals reptes que afronten les comunitats energètiques a Barcelona en termes de diversitat i interseccionalitat. Aquests elements dialoguen **amb el context i altres variables** sobre les quals s'han identificat a través de les entrevistes.

En definitiva, els objectius que es marquen les comunitats energètiques entrevistades van més enllà de la generació i consum d'energia. En aquest sentit, CEs com Poble-Sec, La Bordeta o Bon Pastor insisteixen en la importància de **treballar el vincle** entre les persones sòcies i la comunitat, on hi hagi més recursos a compartir. No obstant, les necessitats més immediates a cobrir tenen a veure amb la generació d'energia, l'accés dels col·lectius vulnerabilitzats i la promoció d'eines pedagògiques per poder arribar a més persones i permetre que la CE pugui consolidar-se socialment a l'entorn on existeix i vol operar.

Processos impulsats des de Comunitats Energètiques com Bon Pastor o La Bordeta conclouen que la definició d'un Pla de viabilitat des d'un inici és una eina indispensable per poder desenvolupar una Comunitat Energètica que vulgui anar més enllà de l'autoconsum compartit. Ara bé, el seu impuls sol estar condicionat per l'accés a finançament ²⁰.

¹⁹ De fet, a l'informe "Terrats. Patrimoni comunitari (...)" s'indica que la necessitat de desenvolupar el model econòmic de la CE per poder facilitar informació més precisa sobre les aportacions a fer a la CE com a sòcia i els beneficis associats pot ser un dels elements que pot endarrerir la incorporació de noves sòcies a la cooperativa.

²⁰ Informe "Terrats. Patrimoni comunitari (...)" p.10

4.1 Energia i comunitat

Les comunitats energètiques entrevistades es dirigeixen a entitats del seu entorn, a les famílies, les veïnes, fent especial èmfasi a com abordar la pobresa energètica. Així, es tracta d'iniciatives que van **més enllà de compartir energia**, d'espais on es vehicula la col·laboració comunitària a través de la generació i l'estalvi energètic com

una de les activitats principals. La importància que té fomentar la col·laboració i participació activa entre els membres de la CE es desprèn clarament de les entrevistes, però també dels documents a disposició de les CEs consultades, principalment dels estatuts.

Cal insistir que les dades que s'esmenten en el present apartat s'extreuen de les impressions i reflexions que sorgeixen de les entrevistes semiestructurades i de les enquestes, per la qual cosa no formen part d'un registre, ni es troben, la majoria, en documents de les CEs disponibles per la seva consulta.

4.1.1 COMUNITAT ENERGÈTICA

Ara bé, **qui i com pot participar a les comunitats energètiques?** una primera aproximació a l'estructura i els espais interns de les CEs - els entorns que nodreixen aquesta motivació i interès- s'extreuen alguns elements comuns que comparteixen les comunitats energètiques entrevistades.

Començant per **qui participa (1)** es detecta que, tot i la manca de dades censades i en base als propis processos i experiències de les CEs entrevistades, d'una banda, la **composició inicial dels grups motors** de la **majoria de les CEs entrevistades sol estar representada per una majoria d'homes**. En els casos on hi participa una dona, aquesta sol disposar de coneixements tècnics o d'una familiaritat amb la temàtica que aporta a la CE, com és el cas de la CE Guinardó, Bordeta o Som Barcelonès. En altres casos, la participació de dones coincideix amb el fet que es tracta d'una persona alliberada, com és el cas de Poble-sec i la CE Guinardó.

D'altra banda, no totes les CEs s'organitzen en **comissions o grups de treball** - com seria el cas de la CE Poble-sec o La Bordeta- on s'aborden temàtiques específiques relacionades amb la quo-

tidianitat de la CE. Les tasques diàries són assumides sovint per persones **membres del Grup Motor (GM) i per la persona alliberada, en cas que la CE pugui assumir una contractació durant un període de temps determinat**. En altres casos com en el la CE Bon Pastor, tot i existir GM, donada la dificultat d'impuls inicial d'algunes matèries tècniques es deleguen algunes tasques a entitats properes que donen suport al procés, tot i que el conjunt veïnal mantingui la capacitat de decisió estratègica i en altres temes clau.

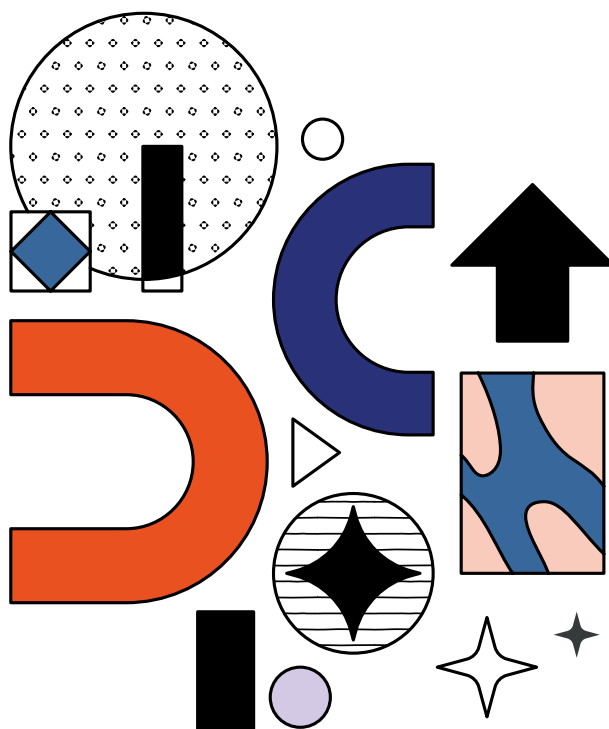
De fet, una de les finalitats específicament establertes als estatuts d'aquesta CE amb forma d'associació és la de "reforçar els vincles socials i comunitaris, l'arrelament territorial i la generació d'impactes socials, culturals i ambientals, així com activitats d'economia comunitària com a resposta col·lectiva de resolució de necessitats compartides".

Quant als **elements** que denoten cert grau de **diversitat** a la composició actual de les CE entrevistades destaquen:

*** Diversitat de gènere.** En general, les persones entrevistades assenyalen la presència de dones en la composició i participació general de la comunitat energètica²¹. Aquest fet contrasta amb el context dels grups motors o comissions de treball, on s'assenyala la presència majoritària d'homes. En el cas de la CE La Bordeta s'assenyala que a les reunions periòdiques (mensuals) de la comunitat normalment hi ha paritat i no és habitual que hi hagin més homes que dones.

*** Diversitat d'edat.** Algunes de les entrevistades manifesten que el rang d'edat de les persones membres i participants a la CE en general i en particular als grups motors oscil·la entre els 40 i els 60 anys. Aquest seria el cas de la CE Barcelonès, del Guinardó, Nou Barris, Bon Pastor o Poblenou. En altres casos el rang d'edat va dels 30 als 40 anys, com és el cas de la CE de Poble-sec i de la CE La Bordeta²². Així, la majoria de les entrevistades²³ - excepte la **CE La Bordeta** i Poble-sec- consideren que no existeix molta diversitat pel que fa a l'edat i des de la CE Bon Pastor manifesten que falten joves.

*** Diversitat econòmica.** Sobre aquest aspecte, tot i que les respostes varien molt, sovint s'associen al capital cultural o d'accés a estudis superiors de les persones. Així, algunes entrevistades assenyalen la presència de perfils en la seva majoria amb coneixements tècnics i estudis superiors, com seria el cas de Poble-sec, Poblenou, CE Som Barcelonès o La Bordeta. Altres en canvi relacionen la diversitat econòmica amb la pertinença de les membres de la CE a sectors de classe treballadora o amb persones que tenen un fort compromís amb el barri i la comunitat veïnal, com és el cas de Nou Barris o Bon Pastor. En tot cas, les entrevistades coincideixen en que la composició de les CEs està marcada **per persones amb un fort compromís social i polític amb el seu entorn, amb el seu barri i amb la transició energètica.**

*** Diversitat d'origen.** Només en dos casos -els de Guinardó i Nou Barris- les entrevistes afirmen clarament que no existeix la presència de persones d'origen migrant. Pel que fa la resta de casos - com els de Poblesec, Barcelonès i La Bordeta- es manifesta la presència i participació de persones d'origen migrant, en la seva majoria procedents d'Àfrica. Es tracta de persones que s'han involucrat **al consell rector** -com és el cas de Barcelonès o la CE La Bordeta- o que **participen als GM** ja sigui perquè han estat contractades com alliberades per la comunitat energètica - com en el cas de Poblesec- o perquè s'han vinculat de forma natural al procés de la comunitat energètica, com és el cas de La Bordeta.

21 Només en un cas concret es fa esment a una persona auto identificada com no binària.

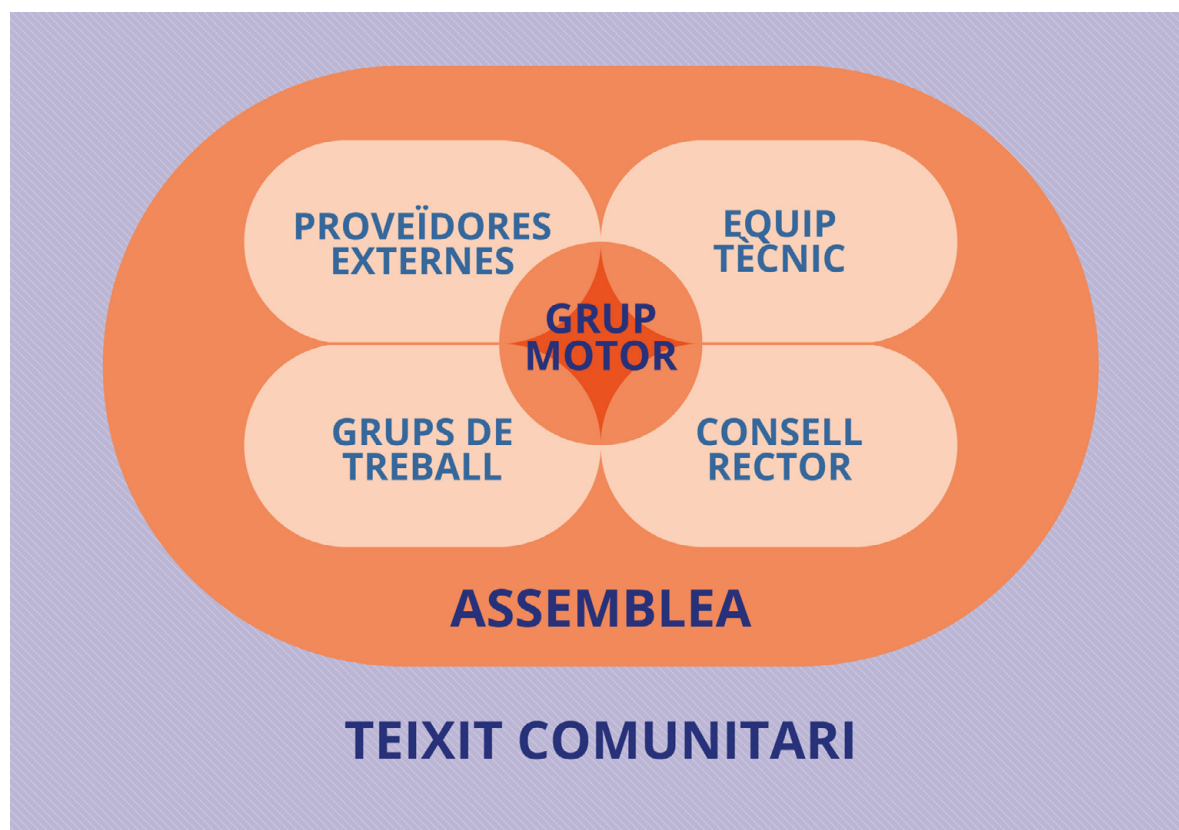
22 Dades contrastades a través del formulari enviat a les persones prèviament entrevistades.

23 CE Barcelonès, CE Guinardó, Nou Barris i Bon Pastor

Finalment, a la pregunta relativa al grau d'influència en els **rols de poder dins una CE** el fet que la persona sigui "del barri" (o zona) o "de tota la vida" les respostes de les enquestades són diverses. En tot cas aquelles que afirmen la seva influència la identifiquen amb aspectes positius (vincl amb el teixit associatiu, coneixement de les problemàtiques, sentit de pertinença) i aquelles que afirmen no tenir influència ho argumenten ja sigui per l'àmbit d'actuació de la CE -com per exemple la CE Som Barcelonès- o pel perfil de persones que hi participen al GM, com és el cas de La Bordeta, on les persones si bé tenen un vincle amb el barri, no són "de tota la vida" i presenten diversos orígens.

A l'hora d'identificar el grau de diversitat i/o les mesures pensades per a la promoció accions en clau interseccional també és rellevant assenyalar **com es participa a les CEs (2), i per tant de quina manera funcionen els espais a disposició per fer-ho**. Els objectius de les CEs entrevistades²⁴ i les motivacions personals de les persones

que hi participen són molt similars. Ara bé, **els espais que han nodrit** aquesta motivació/interès, que han servit (o que poden servir potencialment per fer-ho) per promoure entorns basats en la promoció de la diversitat de les seves membres a través de la mirada interseccional **presenten diverses característiques i alguns elements d'interès que condicionen aquestes motivacions**:

²⁴ Alguns d'ells eren: generar espais d'associació, suport mutu; democratitzar l'energia i promoure accions des de la sobirania energètica; fer front a la pobresa energètica; aconseguir una primera instal·lació o teulada

- * Els **grups motors** (GM) són els espais clau per l'impuls inicial del projecte de comunitat energètica com també pel funcionament d'aquesta, ja que és a on es comparteix informació i es prenen decisions per fer front als reptes diaris que ha d'assumir la CE. Els GM es reuneixen periòdicament, però aquesta periodicitat varia segons les necessitats i disponibilitat dels membres de les CEs. Pot ser des de 1 cop a la setmana (en el cas de la CE Guinardó cada dimarts), fins cada 15 dies (Poble Sec, els dimecres) o una vegada al mes (La Bordeta i Som Barcelonès).
- * En alguns casos (com en el de Som Barcelonès) les persones que participen al consell rector són les mateixes que les que participen als GM.

En el cas de Poble-sec, es relaciona la davallada de persones membres del GM amb la no continuïtat d'una subvenció que donava suport a la pota de dinamització social de la CE²⁵.

- * Quant als **grups o comissions específiques de treball** destaca el cas del grup de treball sobre drets energètics, actualment en marxa a la **CE La Bordeta**; o el Grup d'autoconsum energètic (GAC) en el cas de la CE Guinardó, previst al reglament intern de la cooperativa cultural Rocaguinarda i que dona forma a la pròpia CE. També destaquen les 4 comissions de treball assenyalades per la CE de Poble-sec: tècnica i de difusió (actualment les més actives), de governança i financera/model de negoci.

En el cas de la CE La Bordeta, la CE té diversos grups de treball, la majoria d'ells de caràcter temporal. Actualment i des de fa més d'un any existeix el grup de treball sobre Drets Energètics, abans denominat de Pobresa Energètica. Aquest grup es basa en el model organitzatiu i econòmic de la CE i actualment treballa en l'elaboració d'un itinerari adient per a les persones que volen ser sòcies de la CE però no disposen dels mitjans econòmics suficients.

Així, tot i que la composició dels espais de treball interns de les CEs entrevistades presenten actualment alguns reptes quant al seu grau de diversitat, algunes d'elles ja han començat desenvolupar mesures, ja sigui mitjançant la creació de grups de treball específics o la contractació de persones que dinamitzin la CE. **De les entrevistes realitzades es desprèn la voluntat i l'interès en poder aprofundir i millorar fórmules de promoció de la diversitat**, identificant aquest aspecte amb el creixement i la consolidació de l'enxarxament de la CE amb el seu entorn més proper. La majoria de les CEs es troben en una fase tècnica molt inicial, quant a la seva forma jurídica o perquè encara no disposen d'un pla econòmic o de previsions clares pel que fa l'accés a una instal·lació d'autoconsum operativa.

En aquest sentit, les persones entrevistades també manifesten que les CEs de les quals són membres **no disposen actualment de dades desagregades (edat, gènere, econòmiques, origen) sobre les sòcies o persones físiques vinculades**²⁶. A través de la butlleta d'inscripció o formulari d'afiliació la majoria de les CEs sol·liciten dades bàsiques (nom, cognom, adreça i telèfon de contacte) sense entrar en aquelles altres que permetin disposar de més informació sobre la persona. Únicament en el cas de les CEs La Bordeta i Som Barcelonès al formulari d'adhesió sí es es demana la data de naixement (edat), i es pregunta sobre la identitat de gènere²⁷ donant també l'opció a la persona de no compartir aquesta informació.

²⁵ El perfil entrevistat de la CE Poble-sec (persona treballadora) presenta una enorme capacitat i sabers tècnics però demanda més suport en la dinamització social, tot i estar fent actualment grans esforços en aquesta via.

²⁶ Tot i que algunes CEs com La Bordeta preveuen al seu formulari l'adhesió de persones jurídiques (entitat o empresa) aquest estudi es centra en les dades demanades a les persones físiques.

²⁷ Deixant a disposició les següents opcions: home, dona, un altre, no binari. Deixant a disposició les següents opcions: home, dona, un

En altres formularis a disposició com és el cas de Som Comunitats alguns dels elements que es consulten a les persones interessades en formar part d'una CE és el grau de participació que poden assumir o de quins serveis energètics estarien interessades en participar²⁸.

La gran majoria de persones entrevistades consideren que seria útil la creació d'un **registre de dades desagregades (i anònimes) de les persones sòcies** de la CE per diversos motius: per entendre millor com és la CE i tenir consciència de la diversitat (o no) existent al grup; per identificar i tenir present aspectes classistes, racistes relacionats amb desigualtats socials que poden repercutir en la participació al si de la CE i, d'aquesta manera, treballar d'una manera més aterrada de quina manera abordar aquells col·lectius als quals no s'està arribant²⁹. En aquest sentit, els **elements que consideren útils a consultar i disposar al registre són aquells relacionats amb l'edat, la identitat de gènere, els recursos econòmics i la identitat d'origen**. Algunes CEs, com en el cas de La Bordeta, disposen d'espais de benvinguda per a persones que arriben per primer cop a la CE i estan treballant en l'elaboració d'un protocol de benvinguda.

Les persones entrevistades de la CE **Som Barcelonès** consideren que disposar d'un registre de dades desagregades (i anònimes) de les persones sòcies de la CE no seria útil per a elles, ja que actualment no tenen capacitat per gestionar correctament dades privades -i complir amb els requisits que marca la LOPD- i manifesten també no tenir la necessitat de sol·licitar aquest tipus d'informació. En aquest sentit, es comenta que només demanen les dades imprescindibles que marca la llei i consideren que consultar altres qüestions (origen, situació administrativa, capacitat econòmica) seria una indiscreció que podria generar incomoditat entre les seves associades. També es reflexiona que entorns concrets com el del cooperativisme en ocasions poden ser més difícils d'accedir des d'una situació de precarietat

econòmica o social, atès que les persones que es troben en contextos precaritzats no solen disposar de temps o ingressos econòmics suficients com per implicar-se de manera activa a la CE ja que han de prioritzar cobrir les necessitats bàsiques per viure.

altre, no binari.

²⁸ Formulari "troba la Comunitat Energètica del teu municipi i sumat-t'hi" disponible a: <https://somcomunitats.coop/ciudadania/#troba-la-teva-comunitat>

²⁹ Dades estretes de les diverses respostes rebudes al qüestionari enviat a les persones que han estat prèviament entrevistades.

4.1.2. ENTORN DE LA COMUNITAT

Atenent a quin és el **context** en què es desenvolupen les iniciatives que promouen les Comunitats Energètiques destaquen, en primer lloc, alguns **espais assenyalats per les persones entrevistades quant a l'impuls de les comunitats energètiques a Barcelona:**

Les cooperatives culturals, d'habitatge o de consum, els ateneus cooperatius i les associacions veïnals solen intervenir en el context on operen les CE com agents que faciliten la dinamització comunitària amb el barri, mentre que les cooperatives d'energia i/o de treball dedicades a l'acompanyament (tècnic i jurídic) i a la dinamització comunitària solen tenir un rol més tècnic de suport a la comunitat energètica. Com a aspecte destacable, s'identifica que en la majoria

de casos les persones que formen part del grup motor de la CE també treballen o mantenen forts vincles amb aquests espais de suport tècnic, i de dinamització, un element que es considera positiu ja que enriqueix l'estructura del grup motor i les iniciatives que hi poden sortir més endavant d'aquest espai.

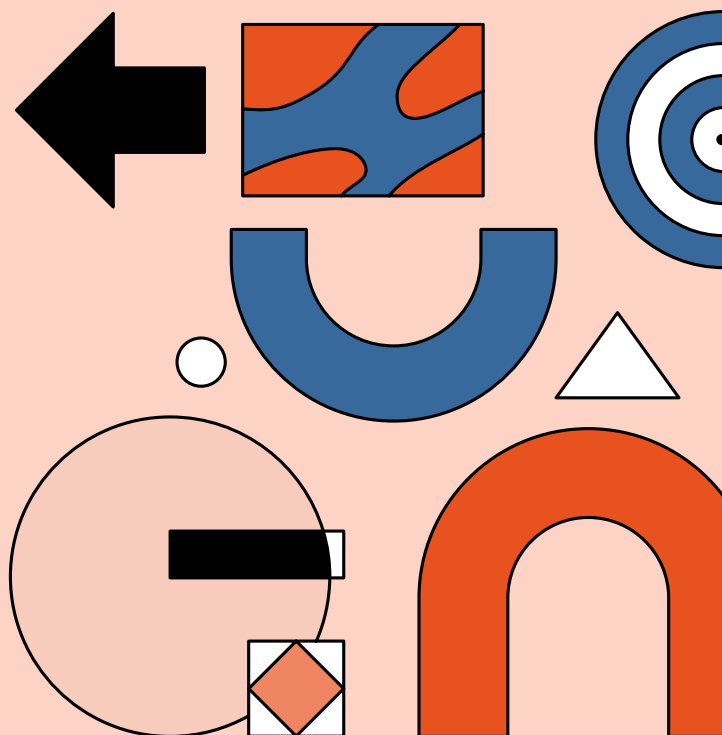
4.1.3. RELACIÓ DE LES COMUNITATS ENERGÈTIQUES AMB L'ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

En el context d'entorn de les CE també destaca, en un altre pla, el **rol que té l'administració pública pel que fa al finançament**, sobretot en fases inicials de les CE. Aquest aspecte és vist per les persones entrevistades com quelcom cabdal per a la consolidació de la CE, en particular per poder comptar amb una persona alliberada i enfortir el GM.

Entre les subvencions públiques assenyalades a les entrevistes i que han tingut un pes en l'evolució de l'estructura de les respectives CE es troben des les convocatòries estatals (com és el cas dels CE Implementa), les convocatòries a nivell català (Solarcoop) o les diverses convocatòries d'àmbit municipal, cap d'elles directament dirigida per a comunitats energètiques (a diferència dels àmbits estatl i nacional). Entre aquestes: Cobertes Verdes, Impulsem el què fas, Enfortim, Pla Barris de la ciutat de Barcelona, o el Pla Clima. Pel que fa a aspectes de foment i abordatge de diversitats dins de les convocatòries i bases reguladores d'aquestes subvencions, la seva presa en consideració varia molt entre elles, des de la seva inclusió en els criteris d'atorgament, fins a la seva omisió per complet. Algunes subvencions destacades:

* A la convocatòria Enfortim 2024, l'acreditació per part de l'entitat sol·licitant d'eines de balanç social relacionades amb la forqueta i bretxa salarial té pes en els criteris generals de valoració. També així, acreditar que la sol·licitant treballa amb algun o diversos col·lectius en situació de vulnerabilitat³⁰, o que incorpora la perspectiva de gènere en la seva estructura interna. Pel que fa als criteris específics de valoració, apareixen com a comuns per a totes les sol·licituds: que el projecte operi o tingui relació amb l'economia feminista, les migracions, o sigui protagonitzat, participat o dirigit a la joventut; i que el projecte subvencionable tingui impacte en la millora en la incorporació de la perspectiva interseccional.

* La Subvenció Impulsem el què fas, i la convocatòria de 2023, que és l'última edició a la qual han optat les CE entrevistades³¹, s'estructura en diferents modalitats. La primera es destina a incentivar l'obertura de locals en (sic) "barris desfavorits", mesura per promocionar la diversitat econòmica. La segona, sobre innovació socioeconòmica i ESS, contempla com a projectes subvencionables especialment aquells liderats per col·lectius de dones i/o joves, i/o amb impacte a col·lectius en especial situació de vulnerabilitat socioeconòmica. La tercera, de foment de l'ocupació de qualitat al territori, té per objectiu crear projectes, iniciatives o accions innovadores adreçades a col·lectius especialment vulnerables a l'atur³², així com la promoció de l'ocupació de qualitat. Els diferents projectes han d'incorporar la perspectiva de gènere de forma transversal. Pel que fa als criteris de valoració, es puntua l'impacte sobre les persones destinatàries del projecte respecte als aspectes de diversitat mencionats. Al seu torn, la de perspectiva de gènere de l'entitat és un criteri de valoració general.

³⁰ Per a més informació sobre què entén la convocatòria per "col·lectius en situació de vulnerabilitat", consultar article 13 c) Convocatòria Enfortim 2024.

³¹ L'any 2024 aquesta convocatòria ha passat a ser de concurrència no competitiva.

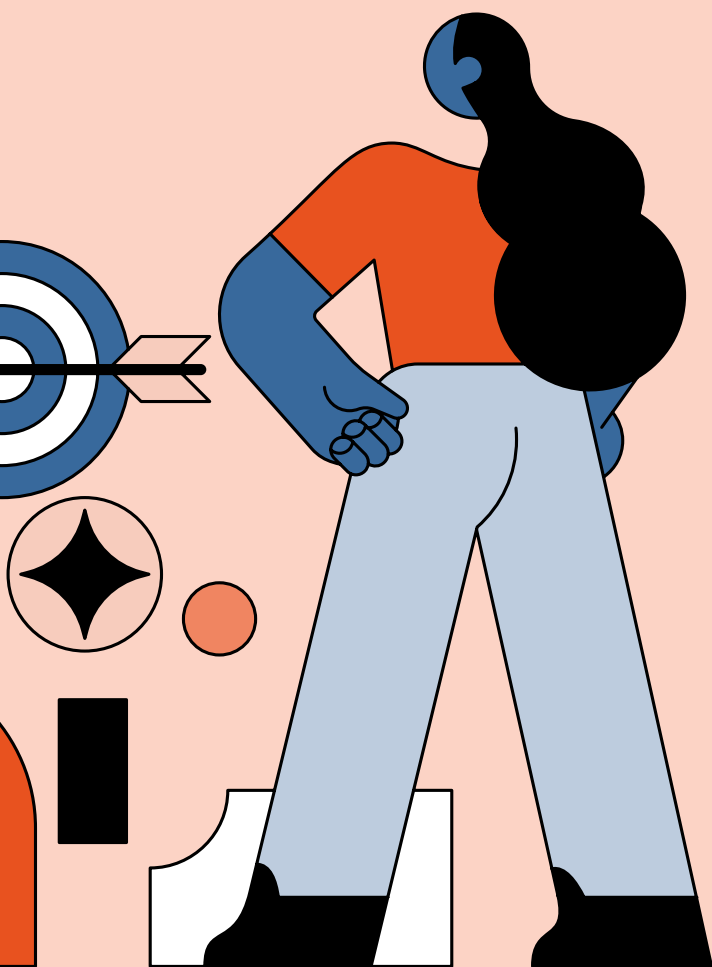
³² Per a més informació sobre què entén la convocatòria per "persones vulnerables a l'atur", consultar pàgina 8 de la Convocatòria Impulsem 2023.

* Les CE consultades han esmentat el Pla de Barris de Barcelona com una subvenció que els ha permès contractar persones dinamitzadores i fomentar la diversitat de les persones treballadores. Aquest Pla s'adreça a corregir i mitigar desigualtats estructurals entre els barris de la ciutat i la selecció dels barris destinataris de les ajudes es fan tenint en compte indicadors tals com: el grau d'escolarització i nivell formatiu mitjà de les persones del barri; taxa específica de fecunditat en mares de quinze a dinou anys; superfície mitjana dels habitatges i valor cadastral; o, l'índex de renda familiar disponible (IRFD). En aquesta línia, les bases reguladores de la convocatòria atorguen prioritat a persones beneficiàries en situació de vulnerabilitat econòmica, residencial, o energètica. Tanmateix, no es contemplen aspectes de perspectiva de gènere, o impacte en persones migrants.

* Els projectes Solarcoop contemplen diversos aspectes de promoció i respecte de la diversitat com a requisits per a obtenir la subvenció. Entre ells es troben: donar ocupació almenys a un 2% de treballadors amb discapacitat sobre el nombre total de treballadors de l'entitat, o bé aplicar les mesures alternatives d'acord amb la normativa corresponent; o complir l'obligació de respectar la igualtat de tracte i d'oportunitats a l'àmbit laboral i adoptar mesures adreçades a evitar qualsevol mena de discriminació laboral entre homes i dones. Aquests requisits s'hauran d'acreditar mitjançant declaració responsable. Malgrat l'anterior, en els criteris de valoració no s'hi contemplen previsions sobre diversitat a destacar.

* Finalment, a la convocatòria CE Implementa 2024 la perspectiva de gènere apareix com un requisit indispensable a tenir en compte per les persones beneficiàries de la subvenció. En aquesta línia, l'impacte del projecte en igualtat de gènere i en la diversitat econòmica estan presents en els criteris de valoració per l'atorgament de la subvenció. Per exemple, es valora la participació en la CE de (*sic*) "sòcies vulnerables³³ i beneficiàries del bo social elèctric i tèrmic".

* Finalment, altres convocatòries com Coberres Verdes o el Pla de Clima Barcelona no inclouen aspectes específics a tenir en compte. Destaca el projecte "TEPAC Terrats patrimoni comunitari per a la construcció de comunitats energètiques" finançat per la convocatòria "La Ciutat Proactiva" (2022) de la Fundació BitHabitat. El projecte ha tingut per objectiu repensar i fer propostes específiques -potencialment replicables- des d'una mirada interdisciplinària en relació amb la constitució d'una comunitat energètica al barri de Bon Pastor i de la transformació del terrat comunitari a través del disseny i la construcció d'una zona verda i de panells fotovoltaics. L'informe resultant³⁴ del projecte identifica algunes les barreres i propostes d'interès per a fer realitat aquests tipus d'iniciatives.

³³ El terme "sòcies vulnerables" connota que la causa i responsabilitat de la vulnerabilitat rau en la persona que la pateix, quan no és així. Les persones no són vulnerables per se. Són les situacions a les quals estem exposades les que condicionen la nostra vulnerabilitat. Per això, considerem més adient l'ús d'expressions com sòcies "en situació de vulnerabilitat" o "vulnerabilitzades".

³⁴ Informe "Terrats. Patrimoni comunitari (...)"

4.2 Aliances i participació...per a qui?

Sembla clar que el **factor “comunitat”** té un rol fonamental present als estatuts, reglaments i pràctiques quotidianes dels GM i comissions de treball de les Comunitats Energètiques. Pensar en la comunitat i en la creació d'espais associatius, veïnals i de suport mutu han fet possible la generació i consolidació d'aliances entre les CEs amb una diversitat d'actores com les que s'acaben de veure a l'apartat anterior i que formen part del context on opera la CE.

Les CEs identificades operen en un **context urbà específic com és la ciutat de Barcelona**. Una ciutat que, si bé compta amb un fort teixit associatiu i veïnal, encara es troba poc familiaritzat -malauradament com la gran majoria de ciutats i entorns actuals- amb el sector de l'energia. I és que, malgrat les múltiples declaracions, compromisos polí-

tics i mesures adoptades per diverses administracions públiques on queda constatada la urgència i importància que té la democratització de l'accés a l'energia en un context d'emergència climàtica³⁵, el coneixement sobre el sector de la generació i distribució de l'energia sovint és molt tècnic i masculinitzat, i representa per tant un important repte sobre el que actualment estan treballant les CEs a través de projectes de democratització de l'energia i sobirania energètica.

Atenent a un dels objectius prioritaris de les CEs entrevistades -democratització de l'energia i impuls d'accions encaminades a la sobirania energètica- **a través d'aquest estudi ens hem preguntat si aquestes disposen o incorporen d'alguna manera previsions relatives a la promoció de la diversitat.**

Els estatuts de la **CE Som Barcelonès** incorporen com a objectiu de la comunitat energètica “donar suport i col·laborar en iniciatives (principalment públiques) complementàries o sinèrgiques a la Transició Energètica en aspectes socials com ara la formació i reciclatge professional, la pobresa energètica, la inserció laboral de col·lectius vulnerables en els projectes” i estableix com un dels seus principis operatius la “no discriminació per motiu de gènere, origen, orientació sexual, religió ni de qualsevol altre tipus”.

La **CE Guinardó** al seu reglament de règim intern també incorpora previsions relatives a combatre la pobresa energètica i, tant als seus estatuts com reglament, es compromet a donar compliment efectiu a la igualtat de gènere “així com l'eliminació de les desigualtats basades en motius racials, socials, geogràfics, religiosos o per qualsevol altra circumstància, i garantir la igualtat d'oportunitats entre totes les persones, especialment en la composició dels seus òrgans socials”.

De la mateixa manera es troba aquesta clàusula al reglament de règim intern de la **CE La Bordeta**, afegint el compromís de la cooperativa “per assolir espais segurs, unes relacions societàries basades en la llibertat i el respecte entre les persones” establint un compromís de tolerància zero davant l'assetjament i una desaprovació clara i rotunda de conductes i actitud considerades ofensives, discriminatòries i/o abusives.

Finalment, la **CE de Nou Barris** estableix com una de les seves finalitats “garantir un espai lliure de masclisme i LGTBIFòbia. Treballar per trencar amb les desigualtats de gènere actuals respecte al consum energètic”.

³⁵ Ja no només parlem de les Directives europees 2018/2011 i 2019/944 sino també dels mecanismes de finançament impulsats pel Ministerio de Transición Ecológica y el Reto Demográfico (MITERD) gestionats a través de l'IDAE, de l'Agenda 2030 de la ciutat, de la Declaració d'Emergència Climàtica de l'Ajuntament de Barcelona (2020), del Pla Clima 2018-2030 o de la Política per l'Impuls de la Generació FV de l'Ajuntament de Barcelona.

En el cas d'altres CEs com **Poble Sec o Bon Pastor**, tot i que els seus estatuts no incorporin clàusules específiques relacionades amb la promoció de la diversitat, aquestes han aterrat algunes iniciatives que posen en pràctica la perspectiva

interseccional, atenent als vincles socials i comunitaris existents. Per exemple, en el cas de Poble Sec, les dues persones que han estat dinamitzadores de la CE al llarg dels anys són d'origen migrant, un home i una dona.

REFLEXIÓ

La majoria de les entrevistades consideren que a la CE on hi participen és present o existeix l'interès en abordar la perspectiva interseccional, ja sigui perquè està recollit als valors de la CE, perquè s'entén que aquesta perspectiva s'està treballant a través dels mecanismes per fer front a la pobresa energètica o perquè el perfil (perspectiva crítica i historial de participació en moviments socials) de les persones que hi participen al GM fan que estigui present. Només en dos casos es considera que aquesta perspectiva no hi és present degut a que la CE està enfocada en el seu desenvolupament tècnic i perquè encara no s'ha obert aquest debat al si de la CE.

A l'inici de l'apartat 3 s'ha vist com un dels objectius principals detectats de les CEs entrevistades és fer front a la pobresa energètica i cobrir les necessitats energètiques bàsiques dels seus membres, especialment de les usuàries vulnera-

bilitzades. També s'acaba de veure que aquest objectiu es concreta en previsions estatutàries als estatuts d'algunes CEs. Aquestes previsions al seu torn es posen en pràctica per algunes CEs mitjançant activitats com per exemple:

ACCIONS REPLICABLES

En el cas de la CE Guinardó, a través de la formulació de projectes i subvencions s'ha proposat treballar a través de l'àmbit de la pobresa energètica l'aproximació a altres sectors diversos de la població que sovint pateixen pobresa energètica, com el col·lectiu migrant o dones en situació de vulnerabilitat. La CE de Poble-sec ha organitzat formacions i trobades relacionades amb la lectura de factures, o amb la promoció de pràctiques destinades a l'estalvi energètic a l'estiu i l'hivern.

4.2.1. DETECCIÓ DE BARRERES PRINCIPALS

En el seu funcionament diari algunes CE manifesten haver-se trobat **amb casos on una persona volia entrar a formar part del procés de la CE però no ha pogut fer l'aportació inicial i comprometre's a participar.**

En alguns (pocs) casos les entrevistades identifiquen aquestes limitacions amb el factor econòmic o amb l'aportació inicial per poder formar-ne part. En altres casos, com en el cas de Poble-sec, les limitacions identificades tenen a veure principalment amb el factor temps.

A aquestes realitats personals se'ls suma les circumstàncies internes de les pròpies CE. Sovint, les persones que volen entrar per primer cop a participar d'una CE es troben que el projecte està en marxa però no es té la certesa de disposar d'una coberta o una instal·lació. A la pràctica, aquests factors combinats poden resultar en barreres afegides per sobrecàrregues de feina que acaben i dificultant la incorporació de noves sòcies o participants en les Comunitats Energètiques per l'alt nivell de compromís que comporten.

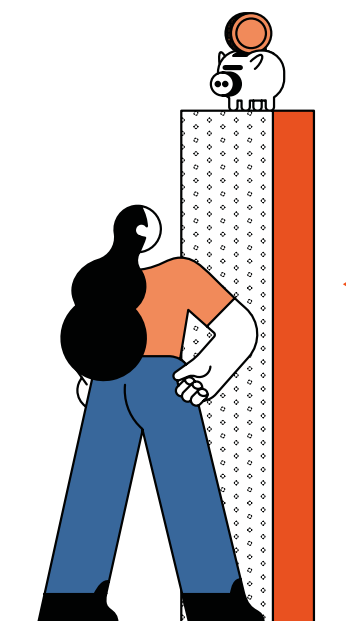
Així, en el moment de consultar amb les persones entrevistades sobre **la diversitat** (de gènere, origen, situació administrativa, capacitat econòmica) **en tant que tema de debat a la comunitat**

energètica, les respostes solen anar encaminades a fer front a la pobresa energètica per, d'aquesta manera, poder apropar-se a altres col·lectius, com és el cas de la CE Guinardó i la CE La Bordeta. Altres CE sí manifesten tenir present

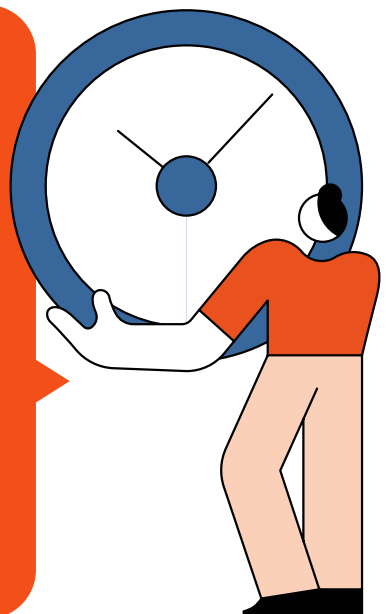
aquest tema al debat de la CE i haver adoptat mesures, com la contractació d'una dona d'origen migrant per dinamitzar la comunitat energètica i abordar (a través de subvencions presentades) la manca

de diversitat i la importància d'incorporar a l'equip persones dissidents -el cas de la CE Poble-sec- o facilitar la incorporació i presència de persones diverses als òrgans societaris de la CE, en particular el Consell Rector, com és el cas de la CE Som Barcelonès.

En aquest sentit, a la pregunta sobre si **la CE disposa d'alguna previsió per facilitar l'accés a la CE a persones amb situació de pobresa energètica**, les respostes donades per les persones enquestades posen de manifest que en general s'identifica "facilitar l'accés a la CE" amb la possibilitat de cessió d'un percentatge d'energia per part de la CE a famílies o persones en situació de pobresa energètica però no amb la previsió de participació efectiva d'aquestes al si de la CE³⁶.

En el cas de la CE La Bordeta, ha tingut un paper important la formació interna dels seus membres de la mà de l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE) per tal de **consensuar criteris** en relació a com les persones en situació de pobresa energètica poden entrar a formar part de la CE de manera fàcil i anònima per tal que no se sentin etiquetades. Aquesta CE també ha defensat que les persones en situació de pobresa energètica que entren a la CE ho facin com a **sòcies de ple dret** per tal de poder participar en tots els espais, sense que es manifesti cap diferència amb la resta de sòcies. En aquest sentit, també mitjançant una subvenció atorgada per l'Ajuntament de Barcelona s'ha creat un **fons de solidaritat** destinat a persones que volen entrar a formar part de la CE però no disposen dels recursos inicials, pensant en mecanismes com l'apadrinament, per exemple. Aquesta CE també està portant a terme una **diagnosi del context del barri i de la base social de la CE** que li permeti treballar amb actores claus del barri i eixamplar la base social³⁷.

³⁶ Algunes CE com és el cas de la CE de Nou Barris, manifesten trobar-se encara en un procés molt embrionari on encara no s'ha entrat a debatre mesures específiques d'accés, tot i existir la voluntat de treballar la temàtica. De la mateixa manera ho manifesten CE amb més bagatge com la CE de Poble-sec.

³⁷ Alguns mecanismes d'inclusió de persones en situació de vulnerabilitat i en particular de llars afectades per pobresa energètica són

4.2.2. EL PAPER DE L'AGENCIA DE L'ENERGIA DE BARCELONA

És rellevant tornar a insistir en el rol que té l'administració pública, més enllà del suport que poden facilitar a través de processos de concurrència competitiva per la cessió de cobertes de titularitat pública i que encara no són habituals a la ciutat. És interessant tenir en compte el rol que ha tingut **l'Ajuntament de Barcelona a través de l'Agència de l'Energia de Barcelona (AEB)** en tant que aliança potencial o real per promoure l'enfortiment de les Comunitats Energètiques consultades. S'identifica que la col·laboració de l'AEB varia segons la realitat de cada CE i es pot veure condicionada per diversos factors (entre els quals l'existència de demandes específiques o el temps que pugui dedicar cada CE a aquesta interlocució) però que en tot cas es planteja que el seu rol es vehiculi a través de dos supòsits: primer, aquell on l'Ajuntament pot arribar a ser un membre més de la CE o, segon, quan aquest manté un rol de suport extern³⁸.

Des de l'AEB es manifesta que l'Ajuntament de Barcelona vol esdevenir una figura de suport en allò que demanin les CEs i que sigui factible. Aquest suport es tradueix en un rol facilitador, que **pugui recollir necessitats i facilitar el procés en què es troba cada CE en particular**. L'AEB considera que el procés de creació d'una CE ha de ser quelcom que sorgeixi de baix cap a dalt i no viceversa i manifesta la disposició per rebre i respondre de manera fefaent aquelles demandes i necessitats que facin arribar les CEs a Barcelona, com per exemple la cessió de cobertes - com va ser del Casal Girapells en relació amb la CE Guinardó. Les CEs són agents clau per fer realitat una transició energètica justa.

Pel que fa el primer supòsit, es troba el cas de la CE Bon Pastor. La CE treballa actualment en diferents categories de sòcies i quotes en funció dels perfils que han mostrat interès en la iniciativa, un d'ells ha estat l'Ajuntament a través de l'AEB. En cas que l'Ajuntament esdevingui una sòcia més de la CE, aquest haurà d'assumir la corresponent quota, participar a les assemblees i facilitar també aquell que necessiti la CE. Pel que fa el segon supòsit, trobem el cas de la CE La Bordeta, que va comptar amb BATEC en el procés de creació, gràcies en part també al suport vehiculat a través d'un conveni AEB – BATEC per a l'impuls de models de Comunitats Energètiques impulsades per la ciutadania a Barcelona.

explicats a l'informe "Comunitats energètiques solidàries. Atenent la vulnerabilitat energètica en comunitat"

³⁸ Ajuntament de Barcelona. Mesura de govern (2024) "Accelerem la generació d'energia solar fotovoltaica a Barcelona".

5. Reptes

Un dels reptes específics que aborden les Comunitats Energètiques és **disposar de mecanismes facilitin la seva obertura a un sector més ampli de la població, mantenint i fomentant el seu interès i participació al llarg del temps**. Aquesta afirmació té coherència amb la pròpia estructura i composició actual dels espais interns de les CEs estructures que, tot i que en general

encara són poc diverses, tenen la voluntat, ganes i disponibilitat per treballar aquest aspecte. Per altra banda, la **perspectiva interseccional tampoc és molt present a la pràctica diària de les CEs entrevistades**, tot i disposar de la voluntat de què ho estigui, amb l'ànim de reflexionar sobre la dificultat d'adreçar-se a perfils diversos de població.

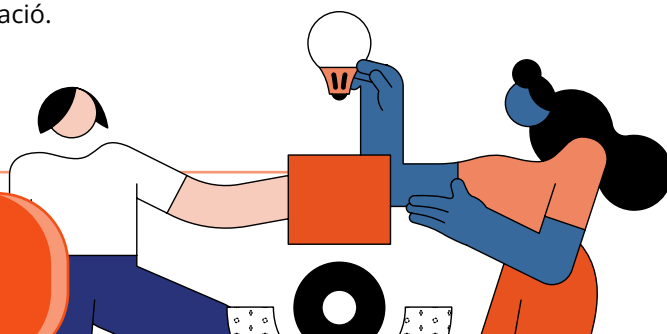
Alguns dels reptes específics identificats sobre la temàtica i atenent a la realitat actual de les CEs a Barcelona tenen a veure amb:

1

Primer, l'alfabetització energètica de la ciutadania, dels espais veïnals i associatius amb els quals es relaciona o es vol relacionar les Comunitats Energètiques.

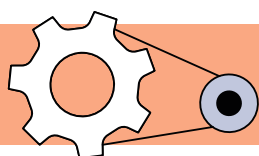
Les Comunitats Energètiques són agents clau per fer realitat una transició energètica justa i participada des de la ciutadania però calen més recursos perquè la ciutadania en la seva diversitat pugui

participar d'iniciatives que fins ara no han integrat la seva quotidianitat i que a través de les CEs es poden vehicular mitjançant la cohesió social i comunitària.

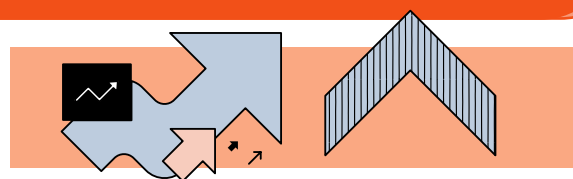

2

Segon, cobrir necessitats bàsiques inicials de les Comunitats Energètiques. La democratització de l'energia a través de la generació d'espais associatius i poder disposar d'una primera instal·lació, o accedir a una teulada o coberta són algunes de les principals prioritats i preocupacions de les Comunitats Energètiques entrevistades. No obstant, la realitat en la qual es troben moltes d'elles és que:

Primer, les CEs no disposen d'una **mínima estructura inicial**. En molts casos parteixen de 0, sense disposar d'una estructura associativa prèvia que permeti vehicular jurídicament la comunitat energètica. En aquest sentit, és destacable el paper dels GM que molt sovint gràcies a una subvenció aconseguixen contractar una persona alliberada que porti a terme tasques diàries i fonamentals per a la CE entre les quals es troben el foment d'eines pedagògiques d'empoderament energètic (tallers i sessions informatives) que s'adeqüin al context social i econòmic de l'entorn.

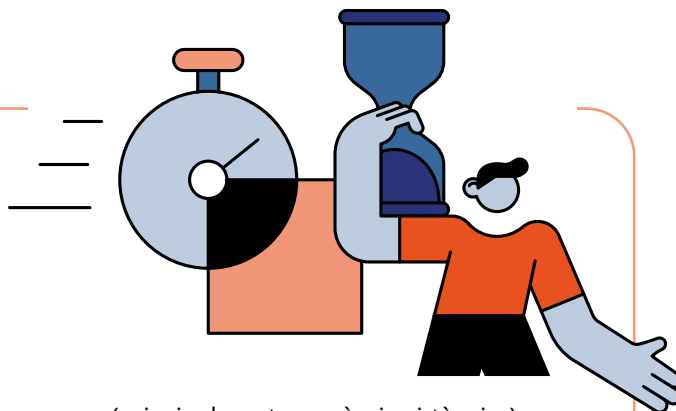
Segon, les CEs **no troben facilitats per poder accedir a una coberta o una instal·lació**. Tot i que algunes de les CEs entrevistades parteixen d'un espai preexistent que comptava amb una coberta, fet que ha facilitat la instal·lació - com per exemple la CE Guinardó, Bon Pastor- la majoria de CEs es troben amb múltiples traves burocràtiques per poder accedir a una coberta ja sigui de titularitat pública o privada.

Les entrevistades assenyalen que aquests dos fets generen frustració a l'espai comunitari i repercuteixen negativament en l'interès i la implicació que poden tenir persones que no estiguin tan familiaritzades amb el sector, principalment perquè **les dificultats tècniques i burocràtiques inicials sovint desplacen el debat i treball sobre temes de governança de la CE a l'inici del procés d'una CE**.

3

Tercer, la manca de temps, una barrera constant.

La manca de temps és un repte que en ocasions també es relaciona amb no disposar d'una estructura sòlida inicial ni d'una persona alliberada que pugui fer el seguiment diari de tasques necessàries (jurídiques, administratives, de dinamització comunitària) per avançar en la consolidació tècnica de la CE. En aquest sentit, té molt a veure amb la voluntarietat amb la que s'aborden les tasques diàries de la CE i sovint també amb la manca d'accés a re-

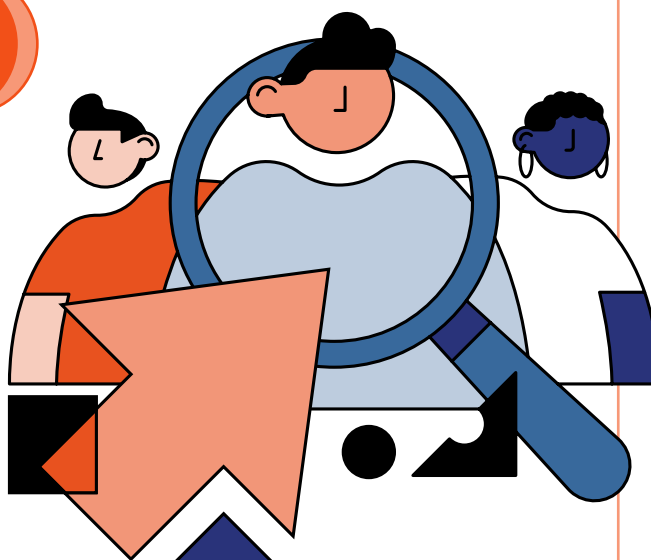
ursos (principalment econòmics i tècnics) necessaris en el moment. És una constant identificada al llarg de les entrevistes i que assenyala que únicament amb la força del voluntariat és molt difícil assolir els objectius i prioritats de les Comunitats Energètiques.

4

Quart, la composició dels òrgans del consell rector i dels GM en la majoria dels casos no és un espai divers.

Les persones que hi participen sovint tenen una major disponibilitat de temps i un coneixement previ del sector i la temàtica, fet que en ocasions pot generar que aquests no siguin espais còmodes per a la participació de persones que arriben per primer cop a la CE i que poden tenir interès i disponibilitat per implicar-s'hi més.

Finalment, pel que fa a les **accions o perfils de referència identificades a les entrevistes per incorporar pràctiques de promoció de diversitat i interseccionalitat a les Comunitats Energètiques**, la majoria de les CEs entrevistades sembla no disposar de referències. Només en alguns casos com en el de la CE La Bordeta s'esmenta a **l'Aliança contra la Pobresa Energètica (APE), Enginyeria Sense Fronteres (ESF)** i les persones tècniques que hi treballen. Aquesta CE també esmenta a **la cooperativa Fites** com una entitat pionera en abordar aquest aspecte al si de les CEs ubicades en entorns rurals. En altres casos com en el de la CE Bon Pastor, es posa en relleu la referencialitat de **les pròpies veïnes**, començant per la presidenta actual de la CE, i en altres casos -com la CE Poble Nou- **es té com a referència a una altra CE, en particular la CE Bon Pastor**, al haver impulsat la CE gràcies a l'aliança establerta amb les veïnes que habiten els edificis públics d'habitatge, de la mateixa manera que es destaca el rol que ha tingut en aquest procés la dinamització i acompanyament comunitari fet per la cooperativa La Fàbric@.

D'altra banda, **cal atendre al paper de l'Administració pública com a repte transversal, més enllà de la diversitat**. El cas de Barcelona reflecteix la dificultat de col·laborar estretament amb un ajuntament gran i d'organigrama complex, amb projectes innovadors i complexos, com són les comunitats energètiques, que ni tant sols tenen una legislació específica pròpia encara. Aquests projectes interpel·len diversos departaments de l'ajuntament, tant a nivell territorial (districtes) com diferents àrees de l'ajuntament. Tot i la interlocució i predisposició de l'Agència de l'Energia de Barcelona envers als diferents projectes de CE a la ciutat, aquest no ha estat suficient i molts projectes pateixen les conseqüències dels endarreriments per la burocràcia de l'administració, les barreres encara per eliminar a nivell de generació renovable, o la competència directa de les iniciatives públiques.

6. Propostes i conclusions

Les Comunitats Energètiques representen iniciatives de transició energètica impulsades per i des de la ciutadana, que posen al centre la comunitat i que busquen contribuir a les necessitats bàsiques del seu entorn a través d'economies locals, descentralitzades, atenent especialment al context actual d'emergència climàtica. Promoure i enfortir aquest tipus de propostes i establir mesures per a que superin els factors que estan dificultant la seva posada en marxa a la ciutat hauria de ser una pri-

oritat de les administracions públiques, entre elles els ens locals. I és que, si bé les CEs van més enllà de la generació i distribució d'energia renovable de forma descentralitzada, la oportunitat de disposar d'un lloc (coberta o teulada) on fer realitat una primera instal·lació, i més en un context urbà com el de Barcelona que per se ja presenta certes limitacions, és un vector clau per poder implicar més a l'entorn social que l'envolta.

Tot i que les Comunitats Energètiques preveuen estatutàriament la promoció de la diversitat, la no discriminació i l'eliminació de desigualtats basades en diversos motius, a la pràctica les actuacions a través de les quals s'està abordant aquestes previsions i objectius tenen un punt de trobada en la pobresa energètica i en cobrir les necessitats d'usuàries vulnerabilitzades. Treballar en la promoció de la diversitat dels espais de les CEs a través de la pobresa energètica pot ser una via, però no necessàriament ha de ser la única. És important posar en valor les mirades i pràctiques que aporten les persones diverses d'origen migrant i aquelles que es troben en contextos socioeconòmics diferents.

En relació amb els reptes abans esmentats s'identifiquen algunes propostes que poden contribuir a aprofundir en mesures de promoció de la diversitat i de treball de la interseccionalitat en diferents espais de les Comunitats Energètiques:

1

Relacions internes

En relació al **procés fundacional** de la comunitat energètica, si bé els estatuts i la definició de la figura jurídica són aspectes necessaris i fonamentals en les primeres fases de les Comunitats Energètiques, és cabdal tenir en compte el **potencial dels RRI per a incloure criteris de diversitat**. Algunes CEs ja estan avançant en aquest sentit, però d'altres encara no han iniciat la seva redacció.

És interessant poder generar espais d'interacció que permetin començar a definir criteris o meca-

nismes que abordin la diversitat -encara que no es disposi d'un RRI- que permetin interpellar a les persones del barri i ser un element definitori pel que fa a la identitat de la CE.

A **nivell societari** en benefici de les pròpies CEs i de la seva apertura i connexió amb l'entorn on aquestes operen té especial rellevància identificar no només qui participa actualment sinó també qui voldria fer-ho potencialment i com es podria facilitar aquesta participació.

2

Pobresa energètica

Algunes Comunitats Energètiques com La Bordeta estan treballant en l'elaboració d'un **fons de solidaritat** per fer front a la vulnerabilitat energètica i en el qual es preveu que les aportacions siguin anònimes per no generar estigmes. En altres CEs s'està valorant la possibilitat d'**adaptar les quotes** segons la circumstàncies de les sòcies (CE Nou Barris) i en unes altres s'està treballant en mesures que permetin establir diferents categories de sòcies

(CE Bon Pastor) distingint entre les sòcies que són titulars del bo social, els comerços, les sòcies de l'associació de veïnes o sòcies comunes. En el cas de la CE Guinardó, s'ha establert que el **10% de l'energia generada** es destini a persones en situació de pobresa energètica però de moment aquesta CE assenyala que existeix certa lentitud per part dels serveis socials en la detecció i derivació de casos

3

Representació

Una mesura proposada per algunes de les experiències entrevistades és la possibilitat de que els **òrgans del consell rector siguin rotatius**³⁹ per tal de potenciar la diversitat d'aquests i la implicació de diversos perfils al llarg del temps. Cal tenir en compte però els tràmits burocràtics necessaris per dur a terme aquesta mesura i si la Comunitat Energètica està disposada a fer-ho i a incloure-ho com una pràctica habitual, amb les gestions administratives

que pot comportar.

Per a que tots els espais de participació -en especial el consell rector i els grups motors - siguin entorns segurs i còmodes és important garantir que les persones que entrin a participar per primer cop - i no tinguin coneixements tècnics o familiaritat amb el sector o temes abordats - puguin fer-ho en les mateixes condicions, amb formació i acompanyament necessari.

³⁹ En el cas de les cooperatives, les membres del consell rector són elegides per un període no superior als 5 anys.

4

Formació

És interessant **poder disposar** des d'un inici **espais de benvinguda** - en la línia de l'espai ja existent a la CE La Bordeta- i començar a treballar des de l'inici del procés de la CE en l'**elaboració de protocols de benvinguda** que permetin una primera aproximació que sigui amable amb les noves incorporacions.

En el cas de la CE Bon Pastor una de les primeres tasques encetades pel GM i que forma part de la metodologia que ha fet servir aquesta CE ha estat **informar i difondre missatges adaptats a tots els públics i de manera progressiva**, a poc a poc, enfocant-se en les següents qüestions :

1. Què és i com funciona una Comunitat Energètica
2. Agent energètic, rol i funcions

3. Tríptic hàbits de consum i eficiència energètica
4. Posem en marxa la Comunitat Energètica del Bon Pastor
5. Voleu formar part de la Comunitat Energètica del Bon Pastor?
6. Hàbits de consum energètic
7. Tríptic curs Agent Energètic

Per exemple, els **tallers de lectura de factures** (Som Barcelonès i CE Poble-sec) són una entrada de cara a persones en situació de vulnerabilitat, però també persones del barri; o les **sessions monotemàtiques** sobre algun tema d'interès de les persones sòcies.

5

Dades

Es considera rellevant **disposar d'informació desagregada de les sòcies** com edat, gènere, perfil socioeconòmic, origen i disponibilitat pel que fa el grau de participació que poden assumir. De la informació preliminar estreta de les entrevistes, enquestes i documentació facilitada per les Comunitats Energètiques s'extreu que pel propi procés canviant de les comunitats energètiques aquestes no disposen d'informació estàtica dels grups. Ara bé, conèixer millor l'espai comú a través de la identificació de les persones sòcies pot ajudar a promoure i pensar iniciatives que s'adeqüin als interessos de les persones participants.

Els contextos on operen les CEs ja són per se diversos i, per tant, el factor de governança i la millora dels espais de participació sembla quelcom cabdal per garantir la pròpia viabilitat de la

CE. Una de les necessitats prioritàries actuals de les CEs és de quina manera es pot oferir i garantir cobertura a les seves membres, en especial atenció a les necessitats bàsiques de les usuàries vulnerabilitats. Aquest aspecte té un fort component contextual de l'entorn on opera la CE i, per tant, es fa necessari i imprescindible que la CE conegui molt bé quina és la riquesa, les problemàtiques, i necessitats de l'entorn al qual s'adreça.

Des de la CE La Bordeta s'està començant a elaborar un **diagnosi del barri** que li permeti disposar de dades contextuais en relació amb l'entorn amb el qual es relaciona, de tal manera que es pugui adreçar d'una millor manera a les veïnes del barri.

6

Trobades i enxarxament

És fonamental no només mantenir la **periodicitat dels espais de trobada** (ja sigui d'organització interna, o formació) **sinó també treballar prèviament el contingut d'allò que es comparteix en aquests espais i com s'adapta als diferents perfils de sòcies de la Comunitat Energètica**: què s'ofereix a les tro-

bades periòdiques, quines necessitats s'identifiquen i quines demandes sorgeixen de les persones que hi participen. Es tracta d'un aspecte que pot ajudar en l'avanç de la comunitat energètica, d'engrescar i vincular a través d'una participació activa, a les persones que ja són membres com aquelles potencials interessades en la CE.

En aquesta intersecció de periodicitat i contingut, destaca una la reflexió feta des de la **CE Nou Barris**: és important poder parlar de temes concrets a les reunions per poder fer més accessible la informació. Aquí pren rellevància la bona coordinació i treball entre els grups tècnics implicats que donen suport de diversos tipus -jurídic, d'enginyeria, model econòmic i accés a finançament, comunicació i dinamització, gestió interna- a la CE. També **promoure assemblees obertes o reunions de grups motors de manera híbrida** per aquelles persones que no puguin assistir presencialment (CE Guinardó).

En definitiva, és clau pensar què s'ofereix, de quina manera poden aportar les persones implicades o amb interès en implicar-se des de la seva motivació, però també des de les seves realitats personals i familiars, i quins són els següents passos de les persones que assisteixen per primera vegada o que s'estan començant a vincular a l'espai.

S'ha explicat que existeixen problemàtiques de context comunes als entorns on operen les CE, que són importants per a la seva consolidació -com l'accés a una coberta i entrebancs normatius, la definició del model econòmic, les propostes pedagògiques adaptades al lloc on operen- i sobre les quals les pròpies CE han adquirit coneixement al llarg del temps. En aquest sentit, ha

estat profitós i útil **consensuar espais periòdics de trobada a nivell ciutat** on hi participin les persones alliberades⁴⁰ i, si escau, també membres del GM de les CE. Es tracta d'espais on s'intercanvien coneixements tècnics, actualitzacions sobre assumptes d'interès i actualitat específics i concreció de reptes comuns identificats per tal d'interlocutar amb les administracions públiques implicades.

En aquest sentit, la consolidació de la **xarxa de comunitats energètiques de Barcelona** pot ser un espai d'interès que permeti interactuar a les CE més enllà de la fase inicial de constitució.

Per últim, els reptes que afronten actualment les CE i que condicionen en gran mesura el treball a desenvolupar en termes de diversitat i interseccionalitat tenen a veure sovint amb la pròpia consolidació integral de les CE. S'ha vist com el primer repte identificat fa referència a comptar amb una estructura inicial suficientment sòlida que permeti esdevenir un pol de promoció de la diversitat i de diàleg intercultural amb els barris i entorns locals on operen. En aquest sentit, **és destacable el paper que han tingut les cooperatives, ateneus i associacions en tant que aliades per sostenir la feina requerida -tècnica i social- durant els primers moments d'impuls de la CE i fer ressò en l'entorn d'aquesta.**

⁴⁰ Especialment elles perquè tenen el dia a dia de la CE i poden després fer traspàs a la seva assemblea i grup motor.

7

Equip tècnic

Per poder assolir les propostes prèvies que s'acaben d'esmentar, per les Comunitats Energètiques sembla imprescindible l'**existència d'almenys una persona alliberada que pugui dinamitzar el GM perquè alhora aquest pugui impulsar activitats relacionades**. En aquest sentit, algunes de les entrevistades assenyalen que també és important prioritzar la **contractació digna i estable** - és a dir, més enllà de mitja jornada i amb contractes d'una durada de més de 6 mesos o d'un any⁴¹ - de les persones alliberades, incorporant en el procés de contractació també els criteris de diversitat amb els quals la CE estigui compromesa.

En aquest sentit, la consolidació de la **xarxa de comunitats energètiques de Barcelona** pot ser un espai d'interès que permeti interactuar a les CEs més enllà de la fase inicial de constitució.

Pel que fa a propostes en relació amb l'equip tècnic, amb l'ànim de nodrir les estructures de les comunitats energètiques en la seva diversitat és interessant poder continuar treballant per d'interseccionar coneixements tècnics amb els socials, com ho han fet les CEs de Bon Pastor, La Bordeta i Poble Sec.

Ara bé, per tal de fer possible aquest salt en la intersecció també cal comptar amb el múscul que permeti, en certa mesura, en els estadis inicials, la implicació activa i d'escolta de l'administració pública així com el "múscul" de les entitats socials locals que acompanyen el procés de la comunitat energètica. La imbricació de coneixements tècnics i socials (de dinamització social) han d'anar de la mà en una CE.

8

Administració pública

Les Comunitats Energètiques en general i en particular a Barcelona actualment es conformen en la seva majoria per persones que comparteixen i practiquen els valors de l'associacionisme, activisme veïnal i el cooperativisme. En aquest sentit, existeix una clara voluntat i disposició per poder arribar a més capes de la població, començant pels sectors més vulnerabilitzats, pensant en fórmules per a la seva implicació, però no únicament. Però per poder-ho fer realitat és ineludible que es mantingui i es consolidi, atenent a les necessitats que manifesten les CEs, un compromís i suport directe (econòmic i tècnic) per part de l'Administració pública, en particular la local. Aquest és un fet que sens dubte també comportaria beneficis als ens locals, millorant la proximitat amb la ciutadania i contribuint a l'enfortiment del teixit social, arribant a més persones i col·lectius, potenciant fórmules de col·laboració públic-comunitàries, anant més enllà de la promoció de quotes d'autoconsum.

Per tal de facilitar que les CEs puguin abordar els reptes esmentats i implementar les propostes recollides, l'**Administració pública** hi té un rol fonamental.

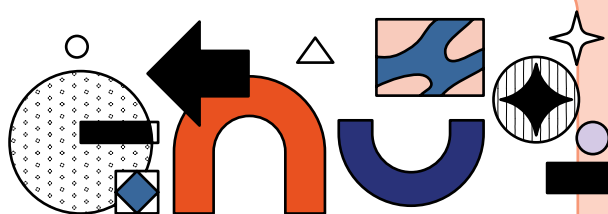
⁴¹ Entre d'altres motius perquè el procés de tota CE sol ser lent.

Conclusions

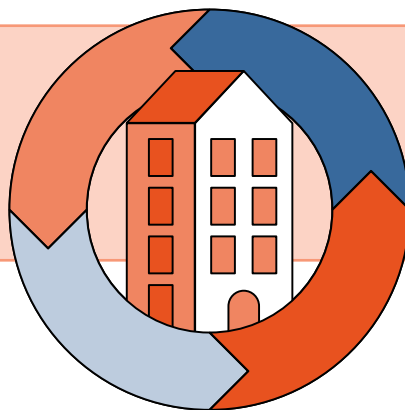
A mode de conclusió, s'ha pogut constatar que les Comunitats Energètiques a Barcelona no són homogènies en la seva composició, però aquesta s'identifica amb aquells perfils de persones arrelades de diferents formes (per residència, per vincles laborals o socials) a l'entorn on opera la CE i que tenen disposició i temps per participar. Les actuals membres de les CEs representen perfils sovint vinculats amb l'activisme, i amb experiència o interès en la defensa dels barris i del seu entorn a través d'associacions de veïns/veïnes de cooperatives de consum, d'habitatge o culturals.

Si bé la diversitat i la promoció d'accions en clau interseccional, **són aspectes que generen interès al si de les comunitats energètiques, encara no són temes prioritaris o sobre els quals es disposi d'informació desagregada i específica per prendre decisions informades.** Les necessitats actuals a cobrir i la urgència amb la que es presenten deixen en un segon terme aquest aspecte, que poques vegades es relaciona amb la millora de la dinamització comunitària i l'abordatge de necessitats socials que justament vol promoure la pròpia CE.

1 La **diversitat a les comunitats energètiques** no hauria de ser un objectiu sinó més aviat una **forma de fer i ser** de la proposta social i comunitària que representen aquestes iniciatives de transició energètica ciutadana.

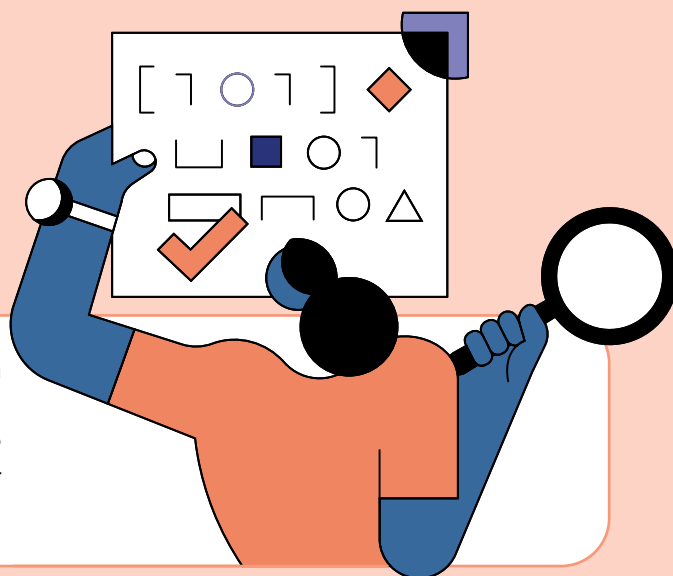
2 Si la realitat és contextual, cal seguir en el camí curós de **revisar i conèixer millor la realitat particular de l'entorn que envolta a les comunitats energètiques** -barri, ciutat, veïnes- i les diverses identitats que allà hi són presents. A Barcelona ja s'identifiquen algunes iniciatives en aquesta línia però calen més recursos per fer realitat el canvi de model ecosocial que plantegen les comunitats energètiques. Tot i que són molts els agents implicats al si d'una comunitat energètica i les aliances ja establertes, cal una **implicació més activa per part de l'administració pública** local que permeti superar les múltiples barreres tècniques, jurídiques i econòmiques que sorgeixen al llarg del procés de creació i funcionament d'una CE i permetin o facilitin la seva consolidació.

- A.** En aquest sentit, la xarxa de comunitats energètiques de Barcelona és un espai en vies de consolidació, per facilitar l'intercanvi de bones pràctiques, la formació i la incidència en polítiques públiques per eliminar les barreres existents.
- B.** Així mateix, a Barcelona encara hi ha molt camí per recorre per la que a la col·laboració públic-comunitària (més enllà del suport econòmic), amb exemples com els d'Osona, amb la cessió de cobertes, d'energia exedentaria o la gestió energètica d'equipaments per part de les Comunitats Energètiques.

3

Calen **dades contextuais, però també de la mateixa Comunitat Energètica**, sobre la seva composició, funcions, representació i cal també monitoritzar la seva evolució per poder avaluar l'impacte de les diferents accions i iniciatives.

4

La gran majoria de Comunitats Energètiques a Barcelona, a través dels seus documents fundacionals o de funcionament (estatuts, reglaments de règim intern..) recullen **objectius i principis que, a la pràctica, no s'implementen per manca de recursos, temps, coneixement...**

5

El paper d'una **persona alliberada dins de la CE és essencial** per vehicular aquestes iniciatives, monitoritzar el impactes, atendre a necessitats diferents, sense sobrecarregar el sòcies amb el perill de deixar sovint necessitats no ateses. És per això que cal destinar recursos específics per la **generació d'ocupació dins de les CEs**, almenys els dos primers anys de funcionament, quan aquestes encara estan entrant en fase d'operació, consolidant els propis models econòmics que permetin l'autososteniment.

Bibliografia

Ajuntament de Barcelona. Mesura de govern (2024) "Accelerem la generació d'energia solar fotovoltaica a Barcelona".

Batec- Pol cooperatiu per la transició energètica- i La Fàbrica@ sccl (2024). *Terrats. Patrimoni comunitari nucli de les comunitats energètiques*. Document de replicabilitat.

Batec- Pol cooperatiu per la transició energètica. *Definició i desenvolupament de la Comunitat Energètica Local (CEL) de La Bordeta a Can Batlló Barcelona*.

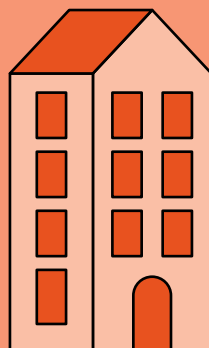
Durán, Alejandra (2023). *Comunitats energètiques a Barcelona. Radiografia d'una realitat emergent i reptes jurídics*. CICRA Justícia Ambiental. Disponible a: <https://www.cicra.coop/wp-content/uploads/2023/10/CE-CICRA-1.pdf>

FGC Advocats (2022). *Informe Forma jurídica més adient per a constituir les comunitats energètiques que impulsa Batec*.

La Dinamo Fundació (2022). *Informe Inclusivitat de l'habitatge cooperatiu en cessió d'ús: diagnosi, reptes i propostes*. Perspectiva de gènere en el model. Disponible a: https://ladinamofundacio.org/wp-content/uploads/2024/01/Desigualtats-de-genera-en-l'habitatge_QuotidianaDinamo_def.pdf

Serra Palao, Pablo. Pons Solé, Joan. Vides de Dios, Andrea. Campuzano Guerra, Maria. Babot Barbero, Josep (2023). *Comunitats energètiques solidàries. Atenent la vulnerabilitat energètica en comunitat*. Disponible a: <https://elcableenergia.cat/wp-content/uploads/2023/06/guia-CES-v2.pdf>

Xarxa per la Sobirania Energètica (2022). *Comunitats energètiques locals (CELS). Ciutadania organitzada per la sobirania energètica*. Disponible a: <https://xse.cat/wp-content/uploads/2022/02/Maquetaci-on-CELS-Xse.pdf>

Promou i finança:

Elaborat per:

